

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE LUCAS MIPANGGEP KE JESUS

¹⁻⁴ Teofilo, inilak an dakol day nangitudok hi mipanggep ke Jesus ya nan pangi-ena. Ya hay intudok da ya nadan dingngodingngol min itanuttudun nadan tatagun nanibo nadah inat Jesus nipalpu handih lappunan nuntut-tuduwana. Gapu te takon di ha-oy ya impakammahmahak ot pakainillaok am-in di makulug mipanggep ketuwe ya ninomnom kun itudok ke he-at inilaom di makulug an nituttudu.

Hay nipainilaan di kitungawan Juan an mumbonyag

⁵ Handih tiempon di numpatulan Herod ad Judea ya wada din padin di Judyu an nungngadan hi Sakalia. Hanadan padin di Judyu ya nunhihinnatkon di ngadan di grupu da. Hi Sakalia ya nid-um hanadah kanan dan Abijah. Takon nan inayanan hi Elisabet ya holag din hi Aaron an padin dih done. ⁶Didan himbale ya makangngun-unudah tugun Apu Dios, kinali matbal dan hiya. ⁷ Mu maid di imbabaleda te adi pakaimbabaleh Elisabet. Oha bo ya nain-ina mo ya naam-ama mo damdamah Sakalia.

⁸ Ohan algo ya mungngunuh Sakalia nah Templo te nadatngan di tiempon di pungngunuwan nadan padin nid-umana. ⁹⁻¹⁰ Hanah pangi-eda ya ibubunut da hin dahdiy muntolog nah insenso ya hi Sakaliay nabunut. Hinumgop nah Templo ot tolgana nan insenso yaden mundasal damdama nadan tatagu nah dola.

¹¹ Kediye ya numpatibo on anghel Apu Dios ke Sakalia an timmaddog nah winawwan di altar an niha-adan di insenso. ¹² Handih tinibona nan anghel ya timmakut ya uggena inilay atona. ¹³ Mu kanan nan anghel ke hiyay

“Adika tumakut, Sakalia. Immaliyak ta kalyok ke he-an dingngol Apu Dios di dasal mu. Hi Elisabet an inayam ya ahi mun-imbabaleh lalaki. Ya ahiyu ngadanan hi Juan. ¹⁴ Mun-am-amlong kayu hi kitungawana ya athidi bo nadah udum an tatagun mun-am-amlong da. ¹⁵ Hiya ya ahi makatbal ke Apu Dios, adi uminum hi baya ya nadan udum an bumutong. Ya mipalpuh kitungawana ya hay Espiritun Apu Dios di mangipaduttuk ke hiya. ¹⁶ Hanadan ahina ituttuduy gumapuh pumbangngadan di dakol an holag Israel ke Apu Dios. ¹⁷ Te hiyay ahi mangidadaan hi tatagun mangabulut nah ahi itud-ak Apu Dios. Hiya ya ahi umat handin profetas an hi Elijah te wadan hiyay kabaelan di Espiritun Apu Dios. Ahina tuttu duwan nadan aammod ta mumbangngad di pamhod dah imbabale da ya ahina tugunon nadan mangohe ta iphod day pangi-eda.” Hituwey kinalin nan anghel ke Sakalia mipanggep nah ahi iimbabalen Elisabet.

¹⁸ Mu kanan Sakaliay “Nganney innuk an mangulug ketuwen deyan naam-amaak ya nain-ina nan inayak?” ¹⁹ Ya hinumang nan anghel an kananay “Ha-oy hi Gabriel an muttatyun Apu Dios. Intud-akak ke hiya ta kalyok ke he-a tun maphod an maat ke dakayu. ²⁰ Mipalpud uwani ya adika pakakali inggana mitungo nan imbabale yu te uggem kinulug tun kinalik. Hituwe ya umannung hantuh algon gintud Apu Dios.”

²¹ Hanadan tatagu nah dola ya hahad-on dah Sakalia an kanan day “Tipet mihahhaad hi Sakalia nah bohongna?” ²² Indanit limmah-un ya adi pakakalin abunay isinyas nay pinhod nan kalyon. Kediye ya naawatan nadan tatagun waday numpatibon hiya nah bohongnan di Templo.

²³ Nagibbuy ngununa nah Templo ot umanamut hi baleda. ²⁴ Indani ya immannung an nawadaan hi Elisabet

ot mitmittaluh bale dah liman bulan. ²⁵ Kananah nom-nom nay “Maphod ahan ta athituy inat Apu Dios ta maid moy gumapuh ek kibabainan.”

Hay nipainilaan di kitungawan Jesus

²⁶ Nala-uy onom an bulan nipalpu handih numpatib-an nan anghel ke Sakalia ya intud-ak bon Apu Dios hidiyen anghel an hi Gabriel hidid Nasaret ad Galilee ²⁷ ta wada damdamay ena kalyon nah babain hi Maria an nitbin Joseph an holag din hi David. ²⁸ Imme nan anghel hi kad-ana ot kananay “Maria, immaliyak an mangalin binendisyonan dakan Apu Dios ya hiya ya wada ke he-a.”

²⁹ Namodwong ya nabulun hi Maria ot numanomnom hi kibalinan nan kinalin nan anghel. ³⁰ Ya kanan nan anghel ke hiyay “Adika tumattakut, Maria, te makaulleh Apu Dios ke he-a. ³¹ Ahika mawadaan ta mun-imbabale kah lalaki ya ahiyu ngadanan hi Jesus. ³² Hiya ya madayaw ya mangadanan an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan. Ya nan kinapatul din ammod nan hi David ya ahi ipaboltan Apu Dios ke hiya ³³ ta ahi pumatul ta nangamung nadan holag Jacob.”

³⁴ Kanan Maria nah anghel di “Nganney innuk an mawadaan an maid di inayak?” ³⁵ Hinumang nan anghel an kananay “Ipaalin Apu Dios nan Espiritunat hay ongal an kabaelanay mangat ta mawadaan ka. Hituwey gapunan hidiyen ungan makaphod an abu ya ahida kalyon di Imbabalen Apu Dios. ³⁶ Hi Elisabet an ibam an kanan day adi pakaimbabale ya nawadaan mon mikan-om ad uwaniy bulana takon di nain-ina. ³⁷ Hituwey kitib-anan hi Apu Dios an ongal di kabaelana ya damanan atonan am-in.” ³⁸ Ot kanan Mariay “Takombo, abulutok hinaen kinalim te muttatyuwak ya abun Apu Dios. Hana ot ta umannung hinaen kinalim.” Kinali nah tuwe ot tayanan nan anghel.

Hay nangidung-owan Maria ke Elisabet

³⁹ Indani ya nundadaan hi Maria ot gal-anan ume nah mabilid an bobled Judea. ⁴⁰ Immeh balen da Sakalia ke Elisabet ot kananan Elisabet di “Immaliyak an mangidung-o ke he-an iba.” ⁴¹ Kediye dingngol Elisabet di kalin Maria ya kimmobol nan golang hi putuna. Ya impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Elisabet ⁴² ot oltonay kalinan kananan Mariay “Hi am-in an binabai ya he-ay pakaulayan Apu Dios ya athidi bo nah ahim iimbabale. ⁴³ Maka-an-anlaak te immali ka. Mu kon dahdiyak ahan an em idung-o, yaden he-ay ahi mangitungo nah Ap-apu taku? ⁴⁴ Hanah nangngolak hi kalim ya kimmobol tun golang hi putuk hi anlana. ⁴⁵ Inilak an maka-an-anla kan mangulug an umannung nan kalinin Apu Dios.”

Hay kantan Mariah pundayaw nan Apu Dios

⁴⁶ Kanan Mariay “Dayawok hi Apu Dios. ⁴⁷ Maka-an-anlaak te hi Apu Dios di mangihwang ke ha-on. ⁴⁸ Takon di nababaak an tagu ya ninomnomak nimon muttatyuna kinali mipalpuwani ya kalyon di tataguy nidatanak hi pun-amlongak ⁴⁹ gapu ketuwen inat Apu Dios an ongal di kabaelana ya makaphod an abu. ⁵⁰ Hiya ya homkonan am-in nadan mangun-unud ke hiya ya nadah mitun-ud an holag da. ⁵¹ Impatibo nay ongal an kabaelana nadah inat na ya nun-iwahit na nadan mumpah-hiyan tatagun gaga-ihoy nomnom da. ⁵² Kinaana nadan ap-apu hi pun-ap-apuwan da ot nadan nawotwot an tataguy impatag-e na. ⁵³ Ya indat nay mahapul nadan maagangan an tatagu, mu hanada ken kakadangyan ya intud-ak na didan maid di indat na. ⁵⁴ Ditakun holag Israel an muttatyuna ya binaddangan ditaku. ⁵⁵ Ya himmok

nat nangamung hi Abraham ya ditakun holag na ot ipaannung nay kinalina handidah aammod taku.”

⁵⁶ Nakiha-ad hi Maria ke Elisabet hi tulun bulan ot ahi umanamut hi baleda.

Hay nitungawan Juan an mumbonyag

⁵⁷ Nadatngan di puntungawan Elisabet ya lalakiy intungona. ⁵⁸ Am-in nadan hinag-on da ya iiba da ya inila dan ongal di homok Apu Dios ke Elisabet ot makiamamlong dan hiya.

⁵⁹ Handih mikawalun algon nan golang ya kinugit da. Kanan nadan naamung di ipangadan day Sakalia an ngadan amana. ⁶⁰ Mu kanan inanay “Bokon! Hay ngadana ya hi Juan.” ⁶¹ Kanan dan hiyay “Mu maid di tutulang yuh nungngadan hi Juan.” ⁶² Ot isinyas dan amanan hi Sakalia hin nganne y pinhod nan ipangadan. ⁶³ Nunsinyas an idatan dah puntudokana ot itudok nah tuwe “Hay ngadana ya hi Juan” ya namodwong da. ⁶⁴ Pinghanadi ya pakakali boh Sakalia ot dayawonah Apu Dios. ⁶⁵ Ya namodwong nadan hinag-on da. Am-in datuwen naat hi balen Sakalia ya nundingngol hi kabobbobled Judea. ⁶⁶ Ya am-in nadan nangngol ya nonomnomon dah tuwen kanan day “Nganne nin di ahi pumbalanan diyen golang?” Nainilan waday kabaelan Apu Dios ke hiya.

Hay panaydayaw Sakalia ke Apu Dios

⁶⁷ Impaduttuk di Espiritun Apu Dios hi Sakalia ot abigonay ahi maat an kananay

⁶⁸ “Dayawon takuh Apu Dios an kon tagu ke ditakun holag Israel te ugge ditaku kinal-iwan, mu ipaali nay mamoklah liwat taku. ⁶⁹ Hidiyen ipaalina ya ohan holag David. Hiya ya kabaelan mangihwang ke ditaku. ⁷⁰ Hituwey kitib-anan umannung din

impaabig Apu Dios nadah profetas handih donen ⁷¹ ahi ditaku ihwang nadah buhul taku ya nadah tatagun humihhingit ke ditaku. ⁷² Hituwey pangipatib-anan immannung din kinali na handidah aammod takun homkona dida. ⁷³ Insapatanan Abraham an ammod takun ⁷⁴ ihwang ditaku nadah buhul takut adi taku tumakut an mangun-unud ke hiya ⁷⁵ ta adi taku maliwat ya ta maphod di pangie takut nangamung. ⁷⁶ Ya he-a ken imbabale ya ahida kanan di profetas daka nah Katagtagayan an Ap-apu te he-ay mangipainilah tatagun ahi umali nan Ap-apu taku. ⁷⁷ Ahim ituttudu nadah tatagun makaan di liwat dat mihwang da. ⁷⁸ Gapuh ongal an homok Apu Dios ya itud-ak na nan ahi mangihwang ke ditaku. Ya hantuh aliyen diyen itud-ak na ya umat nah manimil an algo ⁷⁹ an pat-alanay muntatapol te ipainila nah tataguy maphod an un-unudon dat adida mihi-an ke Apu Dios. Ya ipainila nay maphod an pangien pangiuun-unudan di tatagut luminggop da.”

⁸⁰ Immongngal hi Juan ya nanomnoman ya e niha-ad nah adi maboblayan ingganay nadatngan di ena puntutuduwan hanadah holag Israel.

*Hay nitungawan Jesus
(Mateo 1:18-25)*

2

¹ Handih hi Agustus di ap-apud Roma ya in-oldenan mumpalistan am-in di tatagu nadah boblen sinakup di Roma. ² Hay gobernador ad Syria ketuwen namangulun nunlistaan dah tatagu ya hi Quirinius. ³ Am-in di tagu ya eda numpalista nah boblen nalpuwan di aammod da.

⁴⁻⁵ Hay numboblayan da Joseph kediye ya ad Nasaret hidid Galilee, mu imme dad Betlehem ad Judea an e numpalista te hidiy boblen din ammod dan hi David. Hi Maria an nitbin hiya ya naki-e yaden ongal di putuna ⁶ ot handih wadadad Betlehem ya hidiyey tiempon puntungawana. ⁷ Ya maid di eda kiha-adan te am-in di baled Betlehem ya napnu. Ot mihaad dah allung. Nuntungoh Maria ya lalakin hidiyey panguluwan ot libbutana ot ipahuyop na nah panganan di baka.

Hay numpatib-an nan anghel Apu Dios nadah mumpattol hi kalnero

⁸ Wadaday mumpattol nah pangngel diyen boblen iadug day kalnero da nah hilog. ⁹ Indani ya numpatibo on anghel Apu Dios ke dida ya pinat-alan di dayaw nan Ap-apu takuy kad-an da ya namahig di takut da. ¹⁰ Mu kanan nan anghel ke diday “Adi kayu tumakut. Hay kalyok ke dakayu ya maphod an mangipaamlong am-in hi tagu. ¹¹ Ad uwani ya nitungon dakayu nah boblen David nan mangihwang hi tatagu. Hiyah Kristo an Ap-apu. ¹² Hituwey panginilaan yu, hanan golang an eyu tibon ya nalibbutan hi luput an nipahuyop nah panganan di baka.” ¹³ Maid maptok ya wadaday dakkodakkol an anghel an nid-um da nah ohan anghel ya pun-ikanta day pundayaw dan Apu Dios. Kanan day

¹⁴ “Madayaw hi Apu Dios hi langit ya malinggop nadan pangipatib-anah ulena tuh luta.”

¹⁵ Tinaynan nadan anghel dida ot mibangngad dah langit. Nunhuhummangan da nadan mumpattol an kanan day “Ume takunna ped Betlehem ta etaku tibon hituwen impainilan Apu Dios ke ditaku.” ¹⁶ Ginalagalaan dan imme ya tiniboda da Maria ke Joseph, takon nan golang an nahuyop nah panganan di baka. ¹⁷ Ot kalkalyon day

kinalin nan anghel mipanggep nah golang. ¹⁸ Ya namod-wong da Joseph an nangngol kediyen kinalin nadan mumpattol. ¹⁹ Hi Maria ya nomnomnomona datuwen dingngol na. ²⁰ Hanada ken mumpattol ya nibangngad da nah pun-adugan dan daydayawon dah Apu Dios gapu nah dingngol da ya tinibo dan hidiyey immannungan nan kinalin nan anghel ke dida.

Hay nungngadanan dan Jesus

²¹ Waluy algon nan golang ot kugiton da ot ngadanan dah Jesus an hidiyey kinalin nan anghel ke Maria ot ahi mawadaan.

Hay nangiyaan dan Jesus nah Templo ad Jerusalem

²² Nadatngan di tiempon pangun-unudan da Joseph ke Maria nah intugun Moses ot ume dad Jerusalem. In-e dah Jesus ot idawat dan Apu Dios ²³ mipuun ketuwen nitudok nah tuguna: “Am-in di panguluwan an lalaki ya midawat ke Apu Dios.” ²⁴ Ya eda pay nun-appit hi duwan paloma weno duwan nagapad an balug te hituwey tugun Apu Dios an aton di babain ka-tungona.

²⁵ Hidid Jerusalem ya wada on tagun hi Simeon an maphod di pangi-ena ya makangngun-unud ke Apu Dios an hadhad-onay kihwangan di holag Israel. Wada ke hiyay Espiritun Apu Dios ²⁶ an nangipainilan hiya ya adi mate inggana tibonay umannungan handin kinalin Apu Dios an kananay ahi umali nan mangihwang hi holag Israel.

²⁷ Impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon nah Templo ya wadada Joseph ke Maria an in-e dah Jesus hidit aton da nan Tugun Moses. ²⁸ Inapupun Simeon hi Jesus ot mumpasalamat ke Apu Dios an kananay

²⁹ “Apu, ad uwanin immannung nan kinalim ya takon nuppey mateyak an muttatyum ot malinggop di nomnom ku ³⁰ te tinibok mo tun intud-ak mun

mangihwang hi holag Israel ³¹ an hituwe tuwali din ninomnom mu an mipainilan am-in hi tagu. ³² Hiya ya mialig dilag an pat-alanay nomnom nadan bokon Judyu ta he-ay un-unudon da ya ta midayaw nadan tatagum an holag Israel.”

³³ Namodwong nadan ammod Jesus kediyeen kinalin Simeon mipanggep ke hiya. ³⁴⁻³⁵ Kanan Simeon ke diday “Hi Apu Dios di mangipaamlong ke dakayu.” Ya kananan Mariay “Hituwen ungan tinuddun Apu Dios di humlun hi kakastiguwan di udum an holag Israel te kahingon da. Hiya boy humlun hi kihwangan di udum te kulugon da. Mainilan hiya ya intud-ak Apu Dios te hiyay mangipainilah mipanggep ke Apu Dios. Mu dakol day tatagun mamihul ke hiyan hidiyey kainilaan di kinagagaihon di nomnom da. He-an hi inana ya ahi makahakkit damdamay nomnom mu gapu nah ahi maat ke hiya.”

³⁶ Wada damdama on naka-in-inan profetas an hi Anna an hi anak Panuel an holag din hi Asher. Nalahin ot mala-uy pituy toon ya natey inayana. ³⁷ Hiya ya nawalut opat moy toona ya nipalpuh nabaluwana ya ug-uggena tinaynan nan Templo. Mapat-al ya hilong ya daydayawonah Apu Dios ya deke on adi mangan te hay dasal di atoatona. ³⁸ Makihumhummangan hi Simeon ke da Joseph ke Maria ya dimmatong hi Anna ot mumpasalamat ke Apu Dios mipanggep ke Jesus ya pungkali nay mipanggep ke hiya an hiyay hadhad-on dan umalin mamaddang ke didan holag Israel.

³⁹ Inat da Joseph ke Maria nan Tugun Moses mipanggep hi nuntungon babai ya hay panguluwan an lalaki ot umanamut dad Nasaret ad Galilee. ⁴⁰ Mungkaong-ongal hi Jesus ya nal-ot ya nakannomnoman te hi Apu Dios di mangipaptok ke hiya.

Hay nunhamakan dan Jesus nah Templo

⁴¹ Katootoon on imme da nan ammod Jesus ad Jerusalem hin nadatngan nan kanan dan Piyestan di Nalauwan di Anghel Apu Dios. ⁴² Handih himpulut duway toon Jesus ya naki-en da amanan e makipiyesta. ⁴³ Nagibbuh diyen Piyesta ot umanamut nadan tatagu, takon nadan ammod Jesus. Mu uggeda inilan natayanan hi Jesus ad Jerusalem. ⁴⁴ Pangali da on naki-ki-en dida. Nala-uy ohan algho nundallanan da ya ininnila dan maid hi Jesus ot mahmahan da nadah ibbada. ⁴⁵ Adida pakahamak ke hiya ot mibangngad dad Jerusalem ta eda tibon hidi.

⁴⁶ Nala-uy tulun algo ya hinamak da nah Templon umumbun nah gawwan nadan naamung an muntuttuduh pangien di Judyun mundongdongngol on taganay mahman dida. ⁴⁷ Am-in da nan mangmangngol ya namodwong da te kabaelasan mun-awat ya nalaing an humumang. ⁴⁸ Ya namodwong damdama nadan ammod na hi nanib-an dan hiya. Kanan inanan hiyay “Antipet uggeka naki-en dakami? Makadannagan kamin nanamahamak ke he-a.” ⁴⁹ Hinumang Jesus an kananay “Tipet hama-hamakonak ke dakayu, kon uggeyu inilan hituh balen Amay mahapul an kiha-adak?” ⁵⁰ Mu ugge naawatan nadan ammod nah diyen inhumang na.

⁵¹ Ot makibangngad mod Nasaret hi Jesus an nanongnan makangngun-unud hi tugun di ammod na. Hi inana ya nonomnomonan am-in nadan na-na-at. ⁵² Mungkaong-ongal hi Jesus ya mungkaudman di inilana ya matbal ke Apu Dios ya hi tagu.

*Hay itanuttudun Juan an mumbonyag
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)*

3

¹ Handih mikahimpulut limay toon hi nun-ap-apuwan Tiberius ya hi Pontius Pilatu di gobernador ad Judea. Hay ap-apud Galilee ya hi Herod. Hi Felipe an tulang Herod di ap-apu damdamad Itule ya ad Telakonitis. Hay ap-apud Abilene ya hi Lisaniyas. ² Ya da Annas ke Kaypas di natagen padin di Judyu kediye. Ketuwe damdaman tiempoy nuntuttuduwan Apu Dios ke Juan an imbabalen Sakalia nah adi maboblaysan. ³ Imme Juan hanadah kabobboblen nih-up nah Wangwang an Jordan. Ot e muntuttudun kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya mumpabonyag kayu ta kal-iwan Apu Dios di liwat yu.” ⁴ Ketuwen inat Juan ya immannung di intudok din hi Isaiyah an profetas Apu Dios. Kananay

“Waday ahi madngol nah adi maboblaysan an kananay ‘Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku. ⁵ Tababon yu am-in nan nalukungan ya pundotalon yu nadan bilid. Ya iphod yun am-in nadan ad-adin dalam ya pun-andongon yu nadan ugge nun-andong.* ⁶ Ya am-in di tatagu ya ahida tibon nan itud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu.’”†

⁷ Dakol day tatagun mumpabonyag ke Juan, mu kananan diday “Gaga-iho kayu! Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios? ⁸ Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-iho ya hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu. Adi kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te holag dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan pumbalinona

---

* 3:5 3:5 Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku. † 3:6 3:4-6 Isaiyah 40:3-5

hantudan batu hi holag Abraham. ⁹ Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida nadan tatagun mialig nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo ta maapuyan.”

¹⁰ Kanan nadan tataguy “Nganne moy aton mi?”

¹¹ Hinumang Juan didan kananay “Dakayun hindud-way bulwatina, idat yuy oha nadah maid di bulwatina. Dakayun waday kanona, idatan yu nadan maid di kanon da.” ¹² Immali nadan mun-amung hi buwis

an e mumpabonyag ot kanan dan hiyay “Apu, nganne damdamay aton mi?” ¹³ Kanan Juan ke diday “Dakayu ken mun-amung hi buwis ya adiyu hawwalan di ibaga yu.”

¹⁴ Immali damdama nadan tindalu ya kanan day “Nganne poy aton mi?” Kanan Juan ke diday “Adiyu tanaktakuton di tatagu on nun-ala yuy pihhuda. Ya adi na-ala on kanan yuy nabahulan di ohan tagu hin adi makulug ya adi kayu mun-unguh boklaon yu.”

¹⁵ Kediyen nangngolan nadan tataguh ittuttudun Juan ya namam-an nonomnomon day aliyen nan kinalin Apu Dios an mangihwang hi tagu ya waday udum ke didan kanan da on hiyah Juan. ¹⁶ Mu kanan Juan di “Ha-

oy ya bonyagan dakayuh danum, mu nan ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediyen. Ya hiya ke ya bonyagan dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy. ¹⁷ Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an adi mad-op.”

¹⁸ Bokon hidiye ya abuy ittuttudun Juan hanadah tatagu, mu dakol damdamay intugunan dida.

¹⁹ Takon hi Herod an gobernador ya kinalyana gapu nadah gaga-ihon inat na umat hi namlowanan Herodias

an inayan tulang na. ²⁰ Ot pikalabut Herod hi Juan an hidiyey kagaga-ihawan an inat na.

Hay nabonyagan Jesus

(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

²¹ Dakol day tatagun numpabonyag ke hiya takon hi Jesus. Handih numpabonyag ya nundasal ya nabukatan di kabunyan ²² ot umali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya. Indani ya waday kimmalih langit an kananay “He-ay Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

Hay tonton di ammod Jesus

(Mateo 1:1-17)

²³⁻³⁸ Tulun puluy toon Jesus ot ilappunay ngununan muntuttudu. Hay tonton di aammod na ya athitu: Hay namangulu ya hi Adam an lintun Apu Dios. Nahlag hi Adam ot wadah Seth an aman Enos. Nahlag hi Enos ot wadah Cainan an aman Mahalalel. Nahlag hi Mahalalel ot wadah Jared. Nahlag hi Jared ot wadah Enoch an aman Methuselah. Nahlag hi Methuselah ot wadah Lamek. Nahlag hi Lamek ot wadah Noah an aman Sem. Nahlag hi Sem ot wadah Arpachshad an aman Cainan. Nahlag hi Cainan ot wadah Selah. Nahlag hi Selah ot wadah Eber. Nahlag hi Eber ot wadah Peleg an aman Reu. Nahlag hi Reu ot wadah Serug. Nahlag hi Serug ot wadah Nahor an aman Terah. Nahlag hi Terah ot wadah Abraham an aman Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah Jacob. Nahlag hi Jacob ot wadah Judah an aman Peres. Nahlag hi Peres ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Arni an aman Admin. Nahlag hi Admin ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot wadah Nashon an aman Salmon. Nahlag hi Salmon ot wadah Boaz. Nahlag damdamah Boaz ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah Jesse an

aman David. Nahlag hi David ot wadah Nathan. Nahlag hi Nathan ot wadah Mattatha an nahlagan Menna an hi aman Melea. Nahlag hi Melea ot wadah Eliakim. Nahlag hi Eliakim ot wadah Jonam an nahlagan Joseph an hi aman Judah. Nahlag hi Judah ot wadah Simeon. Nahlag hi Simeon ot wadah Libay an nahlagan Matthat an aman Jorim. Nahlag hi Jorim ot wadah Elieser. Nahlag hi Elieser ot wadah Joshua. Nahlag hi Joshua ot wada Er an aman Elmadan. Nahlag hi Elmadan ot wadah Cosam. Nahlag hi Cosam ot wadah Addi. Nahlag hi Addi ot wadah Melchi an aman Neri. Nahlag hi Neri ot wadah Sealtiel. Nahlag hi Sealtiel ot wadah Serubbabel an aman Rhesa. Nahlag hi Rhesa ot wadah Johanan an nahlagan Joda an aman Josech. Nahlag hi Josech ot wadah Semein. Nahlag hi Semein ot wadah Mattatias an aman Maath. Nahlag hi Maath ot wadah Naggai. Nahlag hi Naggai ot wadah Esli. Nahlag hi Esli ot wadah Nahum an nahlagan Amos an aman Mattatias. Nahlag hi Mattatias ot wadah Joseph. Nahlag hi Joseph ot wadah Jannai an nahlagan Melchi an aman Libay. Nahlag hi Libay ot wadah Mathat an aman Heli. Nahlag hi Heli ot wadah Joseph an impun-ammod Jesus. Datuwey nuntutun-ud an aammod Jesus.

*Hay namatnaan Satanas an munhaul ke Jesus
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12,13)*

4

¹⁻² Hi Jesus ya waday Espiritun Apu Dios ke hiya handih nalpu nah Wangwang an Jordan. Impangulun diyen Espirituh Jesus nah adi maboblayan ot mihmihdih nap-at an algo. Hidiy nangipatnaan Satanas an munhaul ke hiya ta munliwat. Kediye ya nakaaggangan hi Jesus te ug-ugge nangan. ³ Kanan Satanas ke hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya pumbalinom tun batu hi makan.” ⁴ Hinumang

Jesus an kananay “Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios ya kananay ‘Bokon hay makan ya abuy kitaguwan di tagu.’”

⁵ In-en Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot pinghanadi ya impatibonan am-in ke hiya nadan pun-apapuwatuh luta ⁶ ot kananan hiyay “Damanan he-ay mun-ap-apu ke datuwen am-in ta madayaw ka te nidat ke ha-on datuwet nangamungak an mangidat nah pinhod kun mun-ap-apu. ⁷ Kinali deket ha-oy di dayawom ya idat kun am-in datuwe ke he-a.” ⁸ Mu hinumang Jesus an kananay “Hay nitudok an kalin Apu Dios ya kananay ‘Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu ya unudon yu.’”

⁹ In-en bon Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtagayan an bubung nan Templo ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya dumop-a ka ¹⁰⁻¹¹ ot deyan impitudok Apu Dios an kananay ‘Baalona nadan anghel ta ipaptok daka ta takon di mag-aka ya tippaon dakat adika maliputan.’”

¹² Hinumang Jesus an kananay “Mu wada boy nitudok hi kalin Apu Dios an kananay ‘Adiyu patnaan hi Apu Dios.’”

¹³ Impatnan Satanas am-in di kabaelasan munhaul ke Jesus, mu adi pakaha-ul ot taynanat nangamung boy ahina panaulan ke hiya.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus ad Galilee

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14,15)

¹⁴ Nibangngad hi Jesus ad Galilee an waday kabaelasan nalpuh Espiritun Apu Dios ot mundingngol hi kabobobleh di gapu nadah intuttudu na ya nadan inat na.

¹⁵ Nuntanuttudu nadah simbaan hidi ya tobalon am-in nadan tatagu.

Hay nangahingan nadan kaboblayan Jesus ke hiya

(Mateo 13:54-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Indani ya immeh Jesus hi bobledad Nasaret an naongalana. Sabadun Tungo kediyen ya immen nah simbaan te hituwe tuwalyi oggana aton ot tumaddog ta mumbidbid hi kalin Apu Dios. ¹⁷ Ya indat dan hiya nan papel an naluddun an nitudokan nan kinalin din profetas an hi Isaiiah. Binokyag na ot potkonan bidbidon nan kananay

¹⁸ “Hay Espiritun Apu Dios ya wadan ha-on te haoy di pinili nan mangipainila nadah nawotwot nah maphod an ahi maat. Ya intud-akak an mangipainilan mibukaan nadan nibalud ya pakatibo nadan nakulap ya immaliyak an mamaddang nadah maligatan. ¹⁹ Intud-akak bon mangipainilah datngan di tiempon pangihwangan Apu Dios hi tagu.”

²⁰ Binidbid Jesus hituwe ot luddunona ot ibangngad na nah tagun bumadbaddang nah bohongnan di simbaan ot umbun an muntuttudu. Am-in nadan tatagu nah simbaan ya totokolon da ²¹ ot kananan diday “Hinaen kalin Apu Dios an dingngol yun binidbid ku ya immannung aduwani.” ²² Am-in nadan nangngol ke hiya ya tobalon da ya nakammodwong da nah makaphod an puntuttudu na. Kanan nadan tataguy “Kon bokon hiya nan imbabalen Joseph?” ²³ Kanan Jesus ke diday “Makulug man ahan an ahiyu kalyon ke ha-on nan ab-abig an kananay ‘Hean mun-aga, agaham di adol mu. Atom hantuh numboblayam di umat nah dingngol min inat mud Kaper-naum.’ ”

²⁴ Kanan bon Jesus di “Hituwey kalyok ke dakayu, makulug an hanan profetas ya adi kulugon nadan kaboblayana. ²⁵⁻²⁶ Umat ke Elijah an profetas Apu Dios handih kawadana tuh lutan waday bitil hi kabobbobled Israel te ug-ugge immudan hi tulun toon ta kagodwa. Ot dakol day kaboblayanan binabain nabalun munhapul hi

baddang, mu bokon diday binaddangana te nan nabalun babain bokon Judyud Salepta ad Sidon di nangitud-akan Apu Dios ke hiyan ena baddangan. ²⁷ Athidi bo dih tiempon Elisha an ohan profetas Apu Dios an dakol day ibbanan Judyun mundogon mungkangpuy adol da, mu bokon diday nangitud-akan Apu Dios ke hiya te nan bokon Judyu an hi Naaman ad Syria an athidiy dogonay nangitud-akan Apu Dios ke hiya ot kaanonah diyen dogona.”

²⁸ Handih dingngol nadan tatagu nah simbaan dadiyen kinalin Jesus ya nahalman di boh-ol dan hiya ²⁹ ot lapditon da ot ieda nah tap-on diyen bilid an numboblayan dat eda ot ogahon nah dopla. ³⁰ Mu na-ala ya mangeh Jesus an indalanah gawwan nadan naamung an tatagu.

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah iKapernaum
(Marcos 1:21-28)*

³¹ Immeh Jesus ad Kapernaum ad Galilee ot kediyen Sabadu ya nuntuttudu nah simbaan. ³² Ya namodwong nadan tataguh panuttudu na te waday kalebbengana.

³³ Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk. Kananay ³⁴ “Jesus an iNasaret, nganneh pinhod mun aton ke dakami? Kon immali kan manadag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid di liwat na an intud-ak Apu Dios!” ³⁵ Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay “Opya ka ya makaan ka nah tagu!” Impalin nan nihkop nan taguh hinangngab nadan naamung an tatagu ot ahi makaan, mu maid udot di naliputan nah tagu. ³⁶ Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day “Nganneh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! Antipeh naen ongal di kabaelan di kalina? Deya peman an takon di dimonyon nihkop ya kaanona!” ³⁷ Ot mundingngol di mipanggep ke Jesus am-in hanadah nunlinikkod an bobled Kapernaum.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagu

(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

³⁸ Limmah-un hi Jesus nah simbaan ot umeh balen da Simon. Hinumgop ya kinali dan hiyan mundogo nan inan nan inayan Simon an nahalman di atung di adol na ot ibaga dan hiyan paphodona. ³⁹ Immeh Jesus hi kad-ana ot kalyonan makaan nan atung na ya nakaan. Ot umina ot ena idadaan di kanon da Jesus.

⁴⁰ Mungkalimuy algo kediye ya nun-ialin di tataguy mumpundogoh kad-ana ot dapaona dida ot makaan di dogoda. ⁴¹ Takon nadan nahikpan ya kinaanay nihkop ke dida ya deket e makaan nadan nihkop on tinumkuk dan kanan day “He-a nan Imbabalen Apu Dios!” Mu adi iabulut Jesus an kumali da te adina pinhod an diday mangipainilan hiyah Kristo.

Hay nuntuttuduwan Jesus hi kabobbobled Galilee

(Marcos 1:35-39)

⁴² Mungkabigat kediye ot umeh Jesus nah e-elen di boblen maid di tagu ot e maoh-ohhah di. Indani ya punhamak nadan tatagu ot handih hinamak da ya iadi dan tayanana dida. ⁴³ Mu kananan diday “Mahapul an umeyak hi udum an boblet eyak muntuttudu damdamah di hi mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios te hituwey nangitud-akanan ha-on.” ⁴⁴ Ot umed Judea an e muntuttudu nadah simbaan di Judyu.

Hay nangayagan Jesus nadah muntabukul

(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5

¹ Ohan algon muntattaddog hi Jesus nah pingngit di baybay an Genesaret ya namahig an dakol day tatagun umeh kad-anan e mangngol hi ituttudunan kalin Apu

Dios. ² Tinibon Jesus di duwan bangka nah pingngit di baybay, mu maid nadan numbanga te eda inwahway tabukul da. ³ Gapu te dakkodakkol di tagu ya e inumbun hi Jesus nah bangkan Simon Pedro ot kalyonan hiyan ipae-ele nah ittay ta waday atonan muntuttudu nadah tatagu.

⁴ Ginibbu nan nuntuttudu ot kanan Simon Pedro “Tem tun bangka nah adallom ta hidiy em pangibkahan hi tabukul mu.” ⁵ Ya kanan Pedro ke hiyay “Apu, impalpu mid nakugab hi mungkahilong inggana dih mungkabigat ya maid di tinabukul mi, mu hinae key kanam ya ek ibkah di.” ⁶ Ot ibka da nan tabukul ya dakkodakkol peman di naknah dolog ya maid bo kayan mungkabik-i nan tabukul. ⁷ Hay mo inat da ya inayagan da nadan wada nah ohan bangka ot mumbabaddang da ot pakapnuwon dah dolog nan duwan bangka ot innang an malnong ot ya abu nadan bangka da.

⁸ Tinibon Simon Pedroh tuwen kadakol di tinabukul da ya nundukkun hi hinangngab Jesus ot kananay “Tayananak Apu, te ha-oy ya naliwatak an tagu.” ⁹ Kinalinah tuwe te hiya ya nadan ibbana ya nakammodwong da hin nganney innunat dakol di tinabukul da. ¹⁰ Da James ke Juan an nak-Sebedi an ibbanan muntabukul ya nakammodwong da damdama. Kanan Jesus ke Pedroy “Adika umagol an miunud ke ha-on. Mipalpuud uwani ya eka mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.” ¹¹ Impadakal day bangka da ot iwalong dan am-in di nganneh diye ot miunud dan Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mung kangpuy adol na

(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹² Ohan algon immeh Jesus hi ohan boble ya wadah di on tagun mung kangpuy adol na. Tinibo nah Jesus ya nundukkun hi hinangngab na ot kananay “Apu, kaanom

ahan tun dogok te inilak an kabaalam an aton, mu nanga-mung ka.”¹³ Dinapan Jesus nan mundogo ot kananay “Damana. Nakaan mo kayah naen dogom.” Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu.¹⁴ Tinuguna nan tagun kananay “Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kad-an nan padit em ipatibon hiyan nakaan di dogom ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom.”¹⁵ Kinalin Jesus nah tagun adina kalkalyon nan inat na, mu nundingngol damdamah kabobboble. Kinali immali day dakol an tataguh kad-anan mangngol hi ituttuduna ya mangipakaan hi dogo dan hiya.¹⁶ Mu oggan umeh Jesus nadah maid di numboblet e maoh-ohhah din mundasal.

Hay nangipaphodan Jesus hi naparalyze an tagu

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷ Ohan algon muntuttuduh Jesus ya wada nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an nalpuh kabobbobled Galilee, ad Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea an immalin makidngol hi ituttuduna. Waday kabaalan Apu Dios ke hiya, kinali kabaelasan mangaan hi dogo.¹⁸ Indani ya wada da on immalin nun-attang hi niayod an tagun naparalyze. Eda tumibotiboh dalanon dan mangieh kad-ana,¹⁹ mu maid te dakkodakkol day tatagu. Kinali ingkayat da mo nah atop ot gumuk-ang da ot uy-uyon da nan niayod hi hinangngab Jesus nah gawwan nadan naamung an tatagu.

²⁰ Inilan Jesus di kaongal di pangulug dan hiya ot kanana nah mundogoy “Tulang ku, nakaan di liwat mu.”

²¹ Hanadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya kanan dah nomnom day “Dahdi ni-boh tuwen tagun taltalangaanah Apu Dios an iingngonay adol nan hiya? Hay tagu ya adinadaman kaanonay liwat, abunah Apu

Dios.”²² Inilan Jesus di nomnomnomon da ot kananan diday “Antipet athinay punnomnom yu?”²³ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di ‘Nakaan di liwat mu’ weno ‘Tumaddog kat alam nan ayod mut umanamut ka.’²⁴ Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday kabaalak an manganan hi liwat di tagu.”* Ot kanana nah naparalyze an tagu “Kalyok ke he-a, tumaddog ka, alam nan ayod mut umanamut ka.”²⁵ Pinghanadi ya timmaddog nan naparalyze an tagu ot alana nan ayod na ot umanamut an daydayawonah Apu Dios. Am-in nadan tatagun nanibo²⁶ ya nakammodwong da ya kanan day “Anakkaya bo paman hituwen etaku tinibod uwani!” Ot dayawon dah Apu Dios.

Hay nangayagan Jesus ke Libay

(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-28)

²⁷ Nagibbuh tuwe ot lumah-un hi Jesus. Handih mangmangnge ya tinibo na on mun-amung hi buwis an hi Libay di ngadanan um-umbun nah opisinana ot kananan hiyay “Maka, miunud kan ha-on.”²⁸ Timmaddog hi Libay ot miunud ke hiyan tinayanana nan opisinana.

²⁹ Ohan algo ya immayag hi Libay hi tatagun makihamul hi baleda te impartianah Jesus. Dakol nadan ibba nan mun-amung hi bayad di buwis ya nadan udum an tatagun nakikan ke dida.³⁰ Hanadan Pharisee ya nadan udum ke didan muntuttuduh Tugun Moses ya imbaag da nadan disipulos nan kanan day “Antipet makikan kayu nadah mun-amung hi buwis ya nadan naliwat an tatagu?”

³¹ Mu hi Jesus di himmumang ot kananan diday “Hay

---

* 5:24 5:24 Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy manganan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaelasan manganan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. ³² Paddungnan ha-oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da.”

*Hay mipanggep hi puntopolan
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)*

³³ Ohan algo ya wadada nadan tatagun kanan dan Jesus di “Hanada ke ot an disipulos Juan ya muntopol dan adida mangan nah pundasalan da, athidi bo nadah disipulos nadan Pharisee. Mu hanada ken disipulos mu ya mangamangan da ya uminum da.” ³⁴⁻³⁵ Hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos kun mangan da te wadaak. Mu indanit maidak mo ya adida mangan gapuh punnomnom dan ha-on.

³⁶ Kon waday tagun e bumik-ih balun luput ta ilkob na nah daan an bulwati? Deket iathidi na ya ayyo nan balun luput, oha bo ya ad-adiy balun luput an milkob hi daan.”

³⁷ Hay oha boh inab-abig na ya kananay “Maid di tagun ena iha-ad di ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an pangihuduwan hi mainum te adi mainat. Te deket umina nan ka-apyan mainum ya mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. ³⁸ Ta hidiye nan hanan ka-apyan mainum ya mahapul an hanah ka-apyan bolat di pangiha-adan.”† ³⁹ Kanana boy “Maid di ohan tagun naminhod hi ka-apyan mainum hin

---

† 5:38 5:38 Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangien dih done ya pangien balu te adi da mununnud.

hay napgot di impainghanan inumon te hay inilana ya mapmaphod nan napgot.”[‡]

*Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)*

6

¹ Ohan Sabadu an indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan disipulos nah page ot kutkuttimon da. ² Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Antipet ekayu pimmutting hi page yaden Sabadun Tungo?” ³ Kanan Jesus di “An uggeyu binidbid di inat da David handih naagangan da? ⁴ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te abunay padin mangangan kediye.” ⁵ Ot kanana boy “Ha-oy an Pangu-luan di taguy mangali hin nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo.”

*Hay nangipaphodan Jesus hi napikluy an taklen nan tagu
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)*

⁶ Wada boy ohan Sabadu an hinumgop hi Jesus nah simbaan di Judyu ot muntuttudu ya wadah di on tagun napikluy di wawwan an taklena. ⁷ Hanada ken muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya hahalipatan day pangaanan Jesus hi pikluy diyen tagu kediye Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya. ⁸ Mu inilanay wadah nomnom da ot kanana nah tagun napikluy di takle nay “Maka, tumaddog ka tuh hinangngab di tatagu.” Imme nan tagun napikluy di taklenah kad-an Jesus ot tumaddog ⁹ ya kanan Jesus nadah naamung di “Waday

[‡] 5:39 5:39 Hituwen kinalina ya in-alig na an nadan tatagun immingha nah pangi-e da tuwali ya adida pinhod an hannotan takon di adi maphod hidiyen impaingha da.

ibagak ke dakayu. Nganney kanan di Tugun Moses hi damanan aton nah Sabadun Tungo? Hay maphod di aton ta bumaddang ta weno hay ad-adiy aton ta dumadag ta? Kon gapu te Sabadun Tungo ya adi hangudon di ibbat mate weno baddangan ta tumagu?” Mu maid di humumang. ¹⁰ Kinali nah tuwe ot iang-ang na nadah tatagu ot ahina kanan nah tagun napikluy di takle nay “Ukyadom di taklem.” Inukyad na ya maphod mo.

¹¹ Mu nadan Pharisee ya bimmobboh-ol da ot pun-huhummanganan day aton dan mamaten Jesus.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na (Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Waday ohan algon immeh Jesus nah bilid ta e mundasal ot miha-ad hidih ohan hilong. ¹³ Mabigat kediye ot ayagana nadan disipulos na ot pilionay himpulut duwa ot ngadanana didah apostoles. ¹⁴⁻¹⁶ Dadiyen pinilina ya hi Simon an nginadana nah Pedro, hi Andres an tulang Simon, hi James, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi James an hi anak Alfeo, hi Simon an oha nadah Zealot, hi Judas an hi anak James, ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogo dan hiya

(Mateo 4:23-25)

¹⁷⁻¹⁸ Dimmayyu da Jesus nah nundotal ot umohnong da ya naamung nadan dakol an miunuunud ke hiya. Immali da boy dakol an tatagun e mumpakaan hi dogo da ya mundongol hi ituttuduna. Nalpu dad Jerusalem, nadah udum an bobled Judea ya nadah bobleh pingngit di baybay ad Tyre ya Sidon. Immali da damdamay nungkahikpan ot kaanonay nihkop ke dida. ¹⁹ Am-in nadan mundogo ya pinhod dan dapaon hi Jesus ta makaan

di dogoda te inila dan waday kabaelasan mangaan hi dogo.

Hay pun-am-amlongan ya kiphodan nadan mangulug ke Jesus

(Mateo 5:1-12)

²⁰ In-ang-ang Jesus nadah miunuunud ke hiya ot kananay “Dakayun nungkawotwot ya umamlong kayu te dakayuy migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²¹Dakayun maagangan ad uwani ya umamlong kayu te ahi kayu mabhug. Dakayun lumuwaluwad uwani ya umamlong kayu te ahi kayu tumatawa. ²² Mun-am-amlong kayun hihingngitan di tatagu ya adida pakihayyupon, panadngolan da ya pihulon da gapuh pangulug yun haon an Panguluwan di tagu. ²³ Maphod di mun-am-amlong kayu hin athidiy aton di tatagu ke dakayu te waday ongal an indadaan Apu Dios hi kiphodan yuh langit. Athidi damdamay inainat nadan aammod da handidah profetas Apu Dios. ²⁴ Dakayun kakadangan an nalam-ay di nitaguwan yud uwani ya mahmok kayu te ahiyu talakon am-in di kinadangan yu. ²⁵ Dakayun wadwada-an ad uwani ya mahmok kayu te ahi kayu makakudangngan. Dakayun matattatawad uwani ya mahmok kayu te ahi kayu lumuwaluwa. ²⁶ Mahmok kayun kanan di tataguy maphod te hay kakulugana ya umat kayu handidah adi makulug an profetas an gagamngaman day katbalan dah tatagu an bokon hay katbalan dan Apu Dios.

Hay paminhodan nadan mangulug ke Jesus hi buhul da

(Mateo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Dakayun mangngol hi kalik, pohdon yuy buhul yu ya aton yuy maphod nadah tatagun humihhingit ke dakayu. ²⁸ Ya takon nadan mun-idut ya nadan mumpaholholtap ke dakayu ya idasal yun Apu Dios di kiphodan da. ²⁹ Takon

di ampington day tamel yu ya adiyu ibalo. Deket waday mangalah oddan di bulwatiyu ya pakidat yu bo nan niod-dahana. ³⁰ Deket waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana. Ya kal-ina ket waday inalan di tagun dakayu ya adiyu piliton an bangngadon. ³¹ Hay pinhod yun aton di ibbayun dakayu ya hidiye damdamay aton yuh ibbayu.

³² Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy aton da. ³³ Deket abuna nadah maphod di aton dan dakayuy pangatan yuh maphod, ya kon matbal kayu? Adi, te takon nadan naliwat ya athidiy aton da. ³⁴ Deket ammuna nadan tatagun inila yun pakabayyadan day gawat day pagawatan yu, ya kon matbal kayu? Adi, te athidi damdamay aton nadan naliwat. ³⁵ Adiyu iathidi, mu pohdon yu nadan buhul yu ya aton yuy maphod ke dida ya pagawatan yu nadan adi gumlan mumbayad hi gawat da. Deket aton yuh diye ya ongal di gun-udon yu ya nan pangatan yun diyey kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an Katagtag-ayan te hiya ya idat nay kiphodan nadan naliwat ya nadan tatagun adi mumpasalamat ke hiya. ³⁶ Homkon yuy ibbayun tagu umat ke Apu Dios an hi Amayu an huhhumok.

*Hay pangibilangan di mangulug ke Jesus hi ibbana
(Mateo 7:1-5)*

³⁷ Adiyu pumbalinon di adol yuh huwes te bokon dakayuy mangali hin gaga-iho weno maphod di atoaton di ibbayu, mu nangamung hi Apu Dios. Deket aton yuy athidi ya makastigu kayu. Homkon yu nadan ibbayun numbahul ke dakayu ta adi na-ala on kanan yuy makastigu da, ta homkon dakayu damdaman Apu Dios hin mumbahul kayu. Kal-iwan yuy inat nadan numbahul

ke dakayu ta kal-iwan damdaman Apu Dios di liwat yu. ³⁸ Adiyu ukuhon an bumaddang hi ibbayun tagu hin waday mahapul da, te hi Apu Dios ya maid ukunan bumaddang ke dakayu te ongal di ibaddang na. Hin dakol di idat yu ya dakol damdamay midat ke dakayu. Hin ittay di idat yu ya ittay damdamay midat ke dakayu.”

³⁹ Ot mun-ab-abig hi Jesus an kananay “Hay nakulap an tagu ya adina ipanguluy ibbanan nakulap te kon adida mag-an duwa?” ⁴⁰ Kanana boy “Hay tagun mun-ad-adal ni-an ya ugge niingngoh mittuluna. Kah-in di gibbuwonay adal nat ahi damanan kanan di niingngo nah mittuluna.

⁴¹⁻⁴² Hay nabutan tagu ya adinadaman tibona ta kaanonay butan di ibbana. Ongal an langkak hin takon di waday ongal an butah matam ya kanam di kaanom di ittay an butah matan di ibbam. Kaanom ni-an di butah matam ta ahim kaanon di butah matan di ibbam.”*

Hay kialigan nan kaiw ya nan bungana

(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Kanan bon Jesus di “Hay maphod an kaiw ya maphod boy bungana. Hay ad-adin kaiw ya ad-adi boy bungana te athidiy niatana. ⁴⁴ Kinali nan bungay panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi. Inila taku bon hay pagit ya gulun ya adida bumungah makan te athidiy niatan da. ⁴⁵ Athidih tagu te hay tagun maphod di nomnom na ya maphod damdamay atona. Mu hay tagun gaga-ihoy nomnom na ya gaga-ihoy damdamay atona. Mainila hin maphod weno gaga-ihoy wadah nomnom di tagu te hidiyey atona ya kalyona.

---

* ^{6:41-42} ^{6:41,42} Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mut ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiye nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

*Hay kialigan nan duwan namohwat hi bale
(Mateo 7:24-27)*

⁴⁶ Antipet kanan yuy ha-oy di Apu yu yaden adiyu un-unudon di itugun ku? ⁴⁷ Hay kalyok ke dakayu ya mipanggep hi tagun umalin mundongol hi kalik ot un-unudona. ⁴⁸ Hidiyen tagu ya umat nah tagun nangapyah balen impakaihammad nay tukud na. Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinluh wangwang ot datngana nan bale, mu ugge natu-i te nahamad. ⁴⁹ Mu nan tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon ya umat nah tagun nangapyah balen impupule nay tukud na. Immaliy puwok ya pinghanadi ya natu-i ot makappa-i.”

*Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyu
(Mateo 8:5-13)*

7

¹ Ginibbun Jesus dadiyen intuttudu na ot mibangngad ad Kapernaum. ² Wadah di nan bokon Judyun ap-apun di hinggatut an tindalu an mundogon mungkatkate nan pinpinhod nan muttatyuna. ³ Handih dingngol nay mipanggep ke Jesus ya immitud-ak hi ap-apun di Judyun e mangayag ke hiyat paphodonah diyen muttatyuna. ⁴ Imme da diyen binaal nah kad-an Jesus ot kalyon dan hiyay mipanggep nah ap-apu ya nan muttatyuna. Kanan day “Maka kanu anhan an kanan nan ap-apun di tindalu ta em paphodon nan muttatyuna. Baddangam anhan hidiyen ap-apu te maphod di pangi-ena. ⁵ Hiya ya takon di bokon Judyu ya pinhod ditaku ya numpakapya peman hi simbaan taku.”

⁶ Ot maki-eh Jesus. Handih manatong da ya immitud-ak bo nan ap-apu hi e mangali ke hiyan kanan day “Hituwey kanan nan apu mi: Takon di adika maki-ali ta adika mataktak. Oha bo ya bumainak hi aliyam hi balemi ⁷ ya

bumainak an umalih kad-am. Takon di ammunay kalyom ot makaan di dogon tun muttatyuk. ⁸ Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok. Deket kanak nah tindaluk di ‘Eka’, on imme. Deket kanak di ‘Maka’, on immali. Deket kanak nah muttatyuk di ‘Atom hituwe’, on inat na. Ot namam-ay kalim an kabaelasan mangaan hi dogon nan muttatyuk.”

⁹ Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug diyen ap-apu ot iang-ang na nadah naamung an niunud ke hiya ot kananan diday “Kalyok ke dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na.”

¹⁰ Nibanggad nadan binaal nan ap-apu ya tinibo dan pinumhod nan muttatyu.

Hay nunmahuwan Jesus nah imbabalen nan nabalun babai

¹¹ Indani ya immeh Jesus ad Nain ya naki-e nadan disipulosna ya nadan dakkodakkol an tatagu. ¹² Manatong da nah boble ya dinamu da nadan tatagun e mangilubuk nah naten binugtung an imbabalen nan nabalun babai ya dakol day kaboblanaan nikuyug. ¹³ Handih tinibon Jesus nan nabalun ya ongal di homok nan hiya ot kananay “Adika kunga.” ¹⁴ Imme kad-an nan nate ya in-ohnong nadan nun-attang. Dinapan Jesus nan lungun an kananay “Bumangun ka.” ¹⁵ Bimmangun nan nate ya kimmali ot itud-ak Jesus hi kad-an inana. ¹⁶ Nakamodwong dan am-in nan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day “Dehtun ditaku on ongal di kabaelasan profetas Apu Dios. Himmok ditakun Apu Dios ot itud-ak nay mangihwang ke ditaku.” ¹⁷ Hituwen inat Jesus ya nundingngol hi kabobbobled Judea ya am-in hanadah nunlinikkod an boble.

Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos nah kad-an Jesus

(Mateo 11:2-19)

¹⁸ Hanadan disipulos Juan ya imme dah kad-ana nah baludan ot kalkalyon dan am-in ke hiya nadan inat Jesus ¹⁹ ot itud-ak Juan di duwah kad-an Apu Jesus an kananan diday “Eyu ibagan Apu takuy ‘Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?’ ” ²⁰ Imme da nan intud-ak Juan ot kanan dan Jesus di “Intud-ak dakamin Juan an mumbonyag ta ibaga min he-ah tuwe ‘Kon he-a kanu nan intud-ak Apu Dios weno waday udum an had-on mi?’ ”

²¹ Kediye nanganaanah dogo, hay nihkop ya hay kulap nadan tatagu. ²² Hinumang na didan kananay “Mibangngad kayuh kad-an Juan ta eyu kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu. Deyan pakatibo day nakulap, pakadallan day napilay, pinumhod nadan mungkangpuy adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan day nate ya nipainila nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an impaminhod Apu Dios ke dida.” ²³ Kanan bon Jesus di “Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na.”

²⁴ Handih nibangngad nadan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah naamung di “Nganney ninomnom yun e tibon handih imme kayuh kad-an Juan nah adi maboblayan? Kon hanan tagun humalihalinduwa an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib ²⁵ weno nan tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay kakulugana ya hanada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya mihaad dah makakkaphod an bale ya nalam-ay di biyag dan adida mihaad hi adi maboblayan. ²⁶ Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen eyu tinibo ya

makulug an profetas ya hiya ya waday niong-ongana ²⁷ te athituy nitudok mipanggep ke hiya:

‘Kanan Apu Dios di “Pamanguluwok tun muntuttuduh mipanggep ke he-a ta ahika dumatong.” ’

²⁸ Hituwey kalyok ke dakayu, pinilin Apu Dios tuwalih Juan an katagtag-ayan am-in hi tatagu, mu hanan nakababban tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya natagtag-e mu hiya.”

²⁹ Wadadah di nadan tatagun numpabonyag ke Juan takon nadan mun-amung hi buwis an numpabonyag damdama. Handih dingngol dah diyen kinalin Jesus ya inabulut dan maphod di ine-en Apu Dios. ³⁰ Hanada pe tuwalin Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses di ugge nangabulut, kinali uggeda numpabonyag.

³¹ Kanan bon Jesus di “Nganne nin di pangiangngowak hi pang-eyun tatagud uwani? ³² Umat kayu nadah u-ungan maamuamung an umanay-ayyam nah malkadun kalyon nadan udum hi ibbaday ‘Namnambab kami ya nunggangganga kamit kanan mi ot on manayo kayu, mu ugge kayu. Ya impatna mi bon mun-iyo-iyo, mu adi kayu kumga!’ Umat kayu ke datuwen u-unga te ugge inilay pinhod yu. ³³ Te immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi manginum, ya kanan yuy nahikpan. ³⁴ Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya uminumak, ya kanan yu boy ‘Ag-agam! Nakahhalman di pangana ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadah naliwat!’ ³⁵ Mu hituwey nomnomon yu, hay kaphod ya kinalaing Apu Dios ya mipatibo nadah tatagun mangabulut hi pang-e min duwa ke Juan.”

Hay nakikanaan da Jesus hi balen nan Pharisee an hi Simon

³⁶ Waday ohan algon nan Pharisee an hi Simon ya inayaganah Jesus ta e makikan hi baleda ot umeh Jesus. ³⁷ Kediyen boble ya wada nan babain nundingngol an makilalaki. Dingngol nan e mangan da Jesus hi balen nan Pharisee ot umeh din waday inal-alanah ohan butilyan lanan nakangngina. ³⁸ Hinumgop ot tumaddog hi pottok nan hukin Jesus an mungkoga ya tininan di luwanay hukin Jesus ot mundukkun ot dan-iyana buuk na. Inungngu na nan hukin Jesus ot duyaganah lana. ³⁹ Handih tinibon tun Phariseen nangayag ke Jesus hituwen inat nan babai ya kananah nomnom nay “Gulat nat makulug an profetas hituwen tagu ya wada ot an inilanan nakaliwwat tun babain mangid-id-on ke hiya.” ⁴⁰ Inilan Jesus hidiyen wadah nomnom na ot kananay “Simon, waday ab-abigok ke he-a.” Kanan Simon di “Nganneh diye, Apu?” ⁴¹ Kananay “Waday duwan tagun gimmawat hi pihhu hi ohan tagu. Hay ginawat di oha ya liman gatut. Hanan oha ya nalima. ⁴² Gapu te adida pakabayad ya ugge mo impabayad nan nangipagawat hidiyen ginawat da. Ya dahdi ke didan duway ong-ongal di pamhod na nah nangipagawat?” ⁴³ Hinumang Simon an kananay “Hanan gimmawat hi liman gatut.” Ya kanan Jesus ke hiyay “Niptok hinaen inhumang mu.”

⁴⁴ In-ang-ang Jesus nah babai ot kanan Simon di “Tinibom di inat tuwen babai? He-a ke ya hinumgopak hi balem ya uggeyak indatan hi danum an pangulak hi hukik yaden hidiyey pang-e taku, mu hituwen babai ya inulahanay hukik hi luwana ot dan-iyana buuk na. ⁴⁵ Hinumgopak hi balem ya uggeyak inawal yaden hidiyey pang-e taku, mu tun babai ya tibom an ad-addina ipaey hukik. ⁴⁶ Uggeyak linanaan ke he-a yaden hidiyey pang-e taku, mu hiya ke ya linanaanay hukik. ⁴⁷ Kalyok ke he-an takon di ongal di liwat tun babai ya nakaan gapuh ongal an

naminhod nan ha-on, mu nadan tatagun kalyon day ittay di liwat da ya ittay boy pamhod da.”⁴⁸ Ot kanan Jesus nah babaiy “Nakaan di liwat mu.”⁴⁹ Dingngol nadan udum an nakikan hituwe ya waday oha on kananay “Dahdih tuwen tagun damanan kaanonay liwat di tagu?”⁵⁰ Kanan Jesus nah babaiy “Hay pangulug muy nangihwang ke he-a. Eka ot malinggop ka mo kaya.”

Hanadan binabain naki-ki-en Jesus

8

¹ Indani ya immeh Jesus hi kabobboblen e muntut-tuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Naki-e nadan himpulut duwan disipulosna ² ya nadan udum an binabain kinaanay dogoda ya hay nihkop ke dida. Datuwen binabain naki-e ya da Maria Magdalena an hiya din kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop, ³ hi Juana an inayan Kusah an ap-apun nadan mumpaptok hi balen Herod, hi Susana ya nadan udum. Datuwen binabaiy bumanaddang ke da Jesus ya nadan himpulut duwan disipulosnah mahapul da.

Hay kialigan nan nihabuwag an buwa

(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ Ohan algo ya naamung day dakkodakkol an tatagun nalpuh kabobboble. Nun-ab-abig hi Jesus an kananay ⁵ “Wada nan tagun e nuntanom hi buwa an im-pahinnabuwag na. Handih nangihabuwagana ke dadiyen buwa ya nag-ay udum hi dalan ot igatin di tatagu ya kinan di hamutiy udum. ⁶ Hay udum ya nag-a dah mabatu ya man-ut tinummol da, mu gagala ya nakleng da te ittay di lutat ittay boy itmog nah danum. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da. ⁸ Hay udum ya nag-a dah maphod an luta ot tuttumolan da ot bumubbunga da.” Ginibbu

nah tuwen ab-abig ya kananay “Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

*Hay intuttudun Jesus hi kibalinan nan ab-abig na
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)*

⁹ Kanan nadan disipulos nay “Nganney kibalinan tuwen inab-abig mu?” ¹⁰ Ya kananay “Dakayu ken disipulos ku ya ina-ud kun ituttuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu deket hi udum an tatagu ya painnab-abig kuy puntuttuduk ke didat takon di tibotibon da nadan atok ya donglodonglon day ituttuduk ya adida maawatan.”

¹¹ Kanana boy “Hituwey kibalinan tun inab-abig ku. Hanadan buwa an inhabuwag nan tagu ya mialig nah kalin Apu Dios. ¹² Hanadan buwa an nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona didat adida kulugon ta adida mihwang. ¹³ Hanadan buwa an nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan nangulug, mu ugge nihamad di pangulug da ta deket waday ittay hi ligat da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da. ¹⁴ Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan dah kitaguwan day ipapaptok da, hay kumadangyanan da ya hay pun-an-anlaan day nonomnomon da. ¹⁵ Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mihamad di pangulug da ta maphod di nomnom da ya halipotpotan dan mangat hi maphod.”

*Hay kialigan nan dilag
(Mateo 4:21-25)*

¹⁶ Wada boy in-alig na an kananay “Kon tolgan di taguy dilag ta ena haniyan weno ena italu? Adi, te ipattuk nat pakatibo nadan humgop. ¹⁷ Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ¹⁸ Kinali pakaddonglon yu nan maphod an tugun ya un-unudon yu te hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilana. Mu hay adi mangun-unud hi mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya mama-id.”

Hanadan mitulang ke Jesus

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Immalih inan Jesus ya nadan tutulang na, mu maid di innun dan umeh kad-ana te dakol day tatagu. ²⁰ Kanan nadan udum an tatagu ke Jesus di “Immali da inam ya nadan tutulang mu, dehdi dah dolan pun-ibaga daka.” ²¹ Mu kananay “Hanadan tatagun mangngol ya mangun-unud hi kalin Apu Dios ya dadiyey inak ya tutulang ku.”

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Ohan algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay “Umagwat takuh bah-el tun baybay.” Ot mumbangka da. ²³ Indanit mange da ya nahuyop hi Jesus. Kalinadi ya pimmuwok hi nal-ot ya mungkapnu nan bangkah danum ta katatakut an kay da malting da. ²⁴ Ot bangunon nadan disipulos hi Jesus an kanan day “Apu Jesus! Deya man an malting taku!” Bimmangun hi Jesus ot kumali nah puwok ya nah namahig an dalluyun. Pinghanadi ya makaddin-ong mo. ²⁵ Kanana nadah disipulos nay “Daan moy dinol yun ha-on?” Timmattakut da ya namodwong da ot munhuhummangan dan kanan day “Nganne nin di katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?”

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)*

²⁶ Indani ya dimmatong da nah boblen nadan iGerasene an dommang di Galilee. ²⁷ Nalpuh Jesus nah bangka ya dinamun nan tagun nahikpan an nalpun nah boble. Hidiyen nahikpan ya nabayag an ug-ugge numbulwati ya ad-addi umanamut ta nadah lubukan di kiha-ha-adana. ²⁸⁻²⁹ Takon di bangkilingan dat iadug da ya bohatonay bangkiling na ya ipabtik nan nihkop nah adi maboblayan. Handih inang-ang nah Jesus ya tinumkuk ot mundukkun hi hinangngab na ya inlot nay kalinan kananay “Jesus, an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon.” Man-uket kinalinah tuwe ya kinalin Jesus ke hiyan makaan nah tagu. ³⁰ Kanan Jesus nah nihkop di “Nganney ngadan mu?” Ya kananay “Linibuy ngadan mi.” Athituy inhumang na te dakko-dakkol dan nihkop. ³¹ Dadiyen nihkop ya pihpihmok dan hiyat adina ipae dida nah punholholtapan ta nangamung.

³² Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elen nan bilid. Ot pihpihmok da bon hiya ta mit-an da nadah babuy ya inabulut na. ³³ Nakaan nadan nihkop ot mit-an da nadah babuy. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-iyapa da nah baybay ot malting da.

³⁴ Tinibon nadan mumpaptok hi babuy hidiyen naat ot butikon dan imme nah boble ya nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon hanadah tatagu. ³⁵ Ot nadan tatagun nangngol kediye ya imme da ot eda tibon. Immali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagu an numbulwati ya pinumhod moy nomnomnan dongdonglonay ituttudun Jesus ya timmattakut da. ³⁶ Hanadan nanibo ya kinalkali da ke datuwen tataguy nakaan nadan nihkop. ³⁷ Gapu te hay takut datuwen Gerasene ya imbaga dan Jesus an

taynanah diyen bobleda. Ot mumbangka mo da Jesus ot tumayan da.

³⁸ Handih e ume da Jesus ya kinalin nan tagun nakaan di nihkop ke hiyay “Daan anhan ta maki-kieyak ke he-a?” Mu kanan Jesus di ³⁹ “Umanamut ka ot ya abu ta em kalkalyon di inat Apu Dios ke he-a.” Ot umeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah tatagu kediyen boble.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaanan di dogon nan babai

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Nibangngad da Jesus ad Galilee ya mun-am-amlong nadan tatagun manman-od ke hiya. ⁴¹ Wadah dih Jairo an ohan ap-apuh simbaan di Judyu an immali ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot pihpihmok ta maki-eh Jesus hi baleda. ⁴² Pinhod Jairo an maki-eh Jesus te mungkatkate nan binugtung an imbabalenan babain himpulut duway toona.

Handih maki-en Jesus ya inalibungbungan di tatagu. ⁴³ Ya wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod di malpuh adol na ya maid di pakakaan kediyen dogona. ⁴⁴ Immeh diyen babaih indoggan Jesus ot dapaonay udun di bulwatina ya natikod nan malpuh adol na. ⁴⁵ Kanan Jesus di “Dahdiy nanapah bulwatik?” Ya kanan dan am-in di “Toan.” Kimmalih Pedro an kananay “Apu, nganney atom an manginila hin dahdiy nanapah bulwatim an deyan dakkodakkol day tatagun inalibungbungan daka?” ⁴⁶ Mu kanan Jesus di “Waday nanapan ha-on te ginibok kun waday kinaan di kabaalak hi dogo.” ⁴⁷ Handih ininnilan nan babai an inilan Jesus di naat ya munggayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinangngab na ot kalyonay gapun di nanapaanah bulwatina ya hay nakaanan di dogona. Am-in nadan tatagu

ya dingngol dah diyen kinalina. ⁴⁸ Kanan Jesus ke hiyay “Tulang ku, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya.”

⁴⁹ Mungkalkallih Jesus ya wada on dimmatong an nalpuh balen da Jairo ot kananan hiyay “Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan imbabalem.”

⁵⁰ Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kananan Jairo di “Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on.”

⁵¹⁻⁵³ Dimmatong dah balen da Jairo ya kahikokoga nadan tatagu te nate nan imbabalena, mu kanan Jesus di “Adi kayu kunga te ugge nate nan unga, nahuyop ya abu.” Hanadan tatagu ya taltalangaan dah Jesus te inila dan nate nan unga. Hinumgop hi Jesus, mu maid di udum hi impaghop na, abuna da Pedro, hi Juan, hi James ya nadan ammod nan unga. ⁵⁴ Inodnanay taklen nan unga ot kananay “Unga, tumaddog ka.” ⁵⁵ Ot tumaddog nan unga. Numpaalah Jesus hi kanon nan unga ot panganon da. ⁵⁶ Namodwong nadan ammod na, mu tinugun Jesus dida an kananay “Adiyu e kalkalyon hituwen naat.”

Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulosna

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9

¹ Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna ot idatana didah kabaelan dan mangaan hi nihkop ya dogo. ² Ot ahina itud-ak didan e mangat kediye ya muntuttuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios.

³ Kananan diday “Adi kayu umitabtabin hi nganneh diyen mahapul yuh pangayan yu, umat hi patanong, hakbat, makan, pihhu ya bulwati. ⁴ Takon di daanay pangayan yu ya mihaad kayu nah balen di mangayag ke dakayu inggana tayanan yuh diyen boble. ⁵ Hanada keh boblen maid di

umayag ke dakayu ya deket tayanan yu ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu ta panginilaan dan gaga-iho da.”⁶ Ot ume nadan himpulut duwan disipulos hi kabobboblen e muntuttuduh kalin Apu Dios an mipanggep ke Jesu Kristo ya kinaan day dogon di tatagu.

Hay kabulubulunan di nomnom Herod te hay mipanggep ke Jesus

(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷ Dingngol Herod an ap-apud Galilee datuwen inat Jesus an kanalkalyon di tatagu ya mabulubulun te kanan di udum di hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan. ⁸ Hay udum ya kanan day hiya din hi Elijah ya hay udum bo ya kanan day hiyay ohan profetas Apu Dios handih done an namahuwan. ⁹ Hi Herod ke ya kananay “Hi Juan ke ot ya impaputul kuy uluna, mu dahdih diyen tagun dakol di danongdonglok hi mipanggep ke hiya?” Kinali ihik abun e tibon hidiyen tagun kalkalyon da.

Hay numpakanan Jesus hi liman libun tatagu

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Nibangngad dadiyen apostoles Jesus ot kalkalyon dan am-in ke hiyay inainat da. Ingkuyug Jesus didad Betsaida ot ab-abbu dah di. ¹¹ Mu waday nangngolan nadan tataguh kabobboble an hidiy nangayan da ot miunud da. Inayagana mo dida ot tuttuduwana didah mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaanay dogon nadan mundogo.

¹² Mungkahilong ya imme da dadiyen himpulut duwan disipulos hi kad-ana ot kanan day “Itud-ak mu ot kattog hantudan katagutagu nadah nihnih-up an boblet eda maniboh pangal-an dah kanon da ya pun-iyanan da te maid di pangal-an hi kanon hitu.” ¹³ Mu kananan diday “Idatan yu didah kanon da.” Kanan day “Mu limlimman

tinapay ya dudduwwan dolog ya abuy dehtu. Kon ekami gumatang hi kanon am-in datuwen katagutagu?” ¹⁴ Hay uyap nadan tatagun naamung ya umeh limay libu. Kanan Jesus nadah disipulos nay “Pab-unon yu didah hinnanal-ima.” ¹⁵ Inun-unud day kalina ot pab-unon da nadan tatagu. ¹⁶ Inalana nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinaniang na ot idat na nadah disipulosna ot eda ikap-ong nadah tatagu. ¹⁷ Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di natdaan. Inamung nadan disipulosna ya napnuy himpulut duwan kaba.

Hay kinalin Pedro mipanggep ke Jesus

(Mateo 16:13-20; Marcos 8:27-29)

¹⁸ Waday namingham an mundasal hi Jesus ya wadadah di nadan disipulosna. Nagibbun nundasal ya kanan diday “Dahdiyak pe tuwali kanan di tatagu?” ¹⁹ Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-ay oha handidah profetas Apu Dios an namahuwan.” ²⁰ Kananan diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?” Himmumang hi Pedro ot kananay “He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu.” ²¹ Handih kinalin Pedroh tuwe ya impakaittugun Jesus ke didan kananay “Adiyu e kalkalyon hi udum an tatagu.”

Hay kinalin Jesus mipanggep hi ahina punholholtapan ya katayan

(Mateo 16:21-28; Marcos 8:31—9:1)

²² Kanana boy “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya

nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate, mu hi katlun di algo ya mamahuwanak.”

²³ Indani ya kananan am-in hanadah tataguy “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on takon di hidiyey lummuh katayana. ²⁴ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu nan tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ²⁵ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid di poppog nat mihi-an ke Apu Dios ta nangamung. ²⁶ Ya nan tagun mangibain ke ha-on ya nan ituttuduk ya ha-oy an Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak hi ahik pangipatiban hi dayaw min Ama ya nadan anghel na. ²⁷ Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate inggana tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios.”

*Hay nalummanan di ang-ang Jesus
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)*

²⁸ Umeh hinlingguwan di nala-uh nangalyan Jesus ketuwe ot ikuyug na da Pedro, hi James ya hi Juan ot eda mundasal nah bilid. ²⁹ Kediyeen mundasdasal hi Jesus ya nalumman di ang-ang di angana. Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihhili. ³⁰ Kal-inan di ya wadaday duwan tagun makihumhummangan ke hiyan da Moses ke Elijah. ³¹ Makaphod an abuy ang-ang da te impadayaw Apu Dios dida. Hay ihuhummangan da ya hay ahi katayan Jesus ad Jerusalem.

³² Nakahhuyop da Pedro ya nadan ibbana, mu inggibok da ya tinibo dan humihhilih Jesus ya tinibo da dadiyen

duwan tagun muntattaddog hi kad-ana. ³³ Indanit e ume datuwen duwan tagun tayanan da moh Jesus ya kanan Pedro ke Jesus di “Maphod ta wada takuh tu. Agat mangapya kamih tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah oha.” Hituwey kinalin Pedro te nakammodwong ot uggena inilay kalyona.

³⁴ Kediye mungkali ya pinghanadi ya waday kulabut an nipottok ke dida ot hanaryana didat timmakut da. ³⁵ Waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an pinilik an mangipaptok am-in hi tagu. Un-unudon yuy kalyona.” ³⁶ Intikod nan mungkali ya tinibo dan abunah Jesus an wadah di. Datuwen tulun disipulosna ya uggeda impainilah udum an tataguh diyen tinibo da.

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)*

³⁷ Nabigat kediye ot mundayyu da Jesus ya dakol day tatagun e nanamun dida. ³⁸ Indani ya waday oha nadah naamung an muntukuk an kananay “Apu, tibom ke ahan tun binugtung an imbabalek ³⁹ an nadandani on nahikpan on muntukuk ya kumodhol di adol na ya mun-uupag di tokona. Deke on pun-ipakpak nay adol na ya mabayag bo udot on ahi imme nan nihkop ke hiya. ⁴⁰ Numpahpahmokak nadah disipulos mut kaanon da, mu adida kabaelan.” ⁴¹ Ya kanan Jesus ke diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet gaga-iho kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayu ta nanga-mung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Ialim hitu nan imbabalem.” ⁴² Pun-ie da nan lalakin unгах kad-an Jesus ya tinu-in nan nihkop ot munggayonggong ya kimmodhol. Mu kinalyana nan nihkop ot makaan. Pinumhod nuppe nan unga ot ahina piawit ke amana.

⁴³ Namodwong dan am-in nan tataguh nanib-an dah kabaelan Apu Dios.

*Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana
(Mateo 17:22,23; Marcos 9:30-32)*

Hanada ken tatagu ya nakammodwong dan am-in nadan inat Jesus. Kanan Jesus nadah disipulos nay ⁴⁴ “Pakaddonglon yu tun kalyok ke dakayu. Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun mamaten ha-on.” ⁴⁵ Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu umgon dan munmahma.

*Hay katagtag-ayan am-in hi tagu
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)*

⁴⁶ Hanadan disipulosna ya ihanuhummangan da hin dahdiy ahi katagtag-ayan ke didan am-in. ⁴⁷ Hi Jesus ya inilanah diyen ihanuhummangan da ot umawit hi ohan unga ot ipataddog nah kad-ana ⁴⁸ ot ahina kanan ke diday “Hay tagun mamhod hi nababan tagun umat ketuwen unga gapu ke ha-on ya ha-oy di pohdona ya hanan mamhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. Hanan kababbabaan ke dakayu ya hiyay ahi katagtag-ayan.”

*Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida
(Marcos 9:38-41)*

⁴⁹ Kanan Juan ke Jesus di “Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan itikod na te bokon taku ibba.” ⁵⁰ Mu kanan Jesus di “Adiyu patikodon te hay tagun adi kumahing ke ditaku ya ibba taku.”

Hay ugge nangabulutan nadan iSamaria ke Jesus

⁵¹ Handih tuwen madatngan nan algon kibangngadan Jesus hi langit ya ninomnom nan umed Jerusalem.

⁵² Impamangulunan intud-ak nadan e mangidadaan hi pun-iyanan da nah ohan bobled Samaria. ⁵³ Mu nadan bimmoble ya adida pinhod an idalan Jesus hidi te inila dan ad Jerusalem di pangayana. ⁵⁴ Handih dingngol nadan disipulos an da James ke Juan hituwe ya kanan dan hiyay “Apu, kon pinhod mut ibaga min Apu Dios ta logabonah diyen boble ta maghob da?” ⁵⁵ Mu inliggun Jesus ot boh-olana dida ⁵⁶ ot mumpae da nah ohan boble.

*Hay aton an mangun-unud ke Jesus
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Kediye mange da ya wada on tagun kanana ke Jesus di “Maki-eyak ke he-a, takon di daanay pangayam.” ⁵⁸ Mu kanan Jesus ke hiyay “O, mu naligat di miunud ke ha-on te maid di umanamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-adan da, mu ha-oy an Panguluwan di tagu ya maid ni-mo takon di hay ek pangiipingan hi uluk.”

⁵⁹ Mu nah ohan tagu ya kananay “Miunud kan ha-on.” Mu hay inhumang nan Jesus ya kananay “Indani ni-an ta ek ilubuk hi ama.” ⁶⁰ Ya kanan Jesus ke hiyay “Nangamung nadan adi mangulug an mangilubuk hi ibbada. Mu he-a ke ya eka muntuttuduh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios.”

⁶¹ Kanan damdaman nan ohan taguy “Miunudak ke he-a, mu kah-in di ek ipainila ni-an hanadah ammod ku ya tutulang ku.” ⁶² Ya kanan Jesus ke hiyay “Hanan tagun adina iohhay nomnom na nah ipangunun Apu Dios an inlappuna ya maid di kiatanah pun-ap-apuwan Apu Dios. Umat nah mun-aladu, nganney atonan mangip-iphod an mun-aladu hin munwingiwingi?”

Hay nangitud-akan Jesus nadah napitit duwan tatagu an e muntuttudu

10

¹ Indani ya pinilin bon Jesus di napitut duwan tatagu ot hindudwaona didan impamangulun intud-ak nadah kabobboblen nomnomnomonan pangayan. ² Kananan diday “Dakol day tatagun ugge nanginilan ha-on, mu makudang di umen e muntuttudun dida. Mialig nah dakol an maani, mu makudang di mun-ani. Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig an kon payo ta wadaday e mangituttuduh mipanggep ke ha-on. ³ Itud-ak dakayun kay impan di kalnero an maayup an e muntuttudu nadah paddungnay aggayam an pumate. ⁴ Deket ume kayu ya adi kayu umal-alah pihhu, hakbat ya apatut. Ya adi kayu makihanummangan hanadah damuwon yuh dalan. ⁵ Am-in di balen duttukon yu ya hay mamangulun kalyon yu ya ‘Hana ot ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.’ ⁶ Deket waday mangabulut hi kalyon yu ya umannung hidiye, mu deket waday adi mangabulut ya adi umannung. ⁷ Hanah balen dinuttuk yuy kiha-adan yu ya pakikanaan yu. Hidiyey kay yu tangdan te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan. Adi kayu e mun-ottaottan hi udum an babale.

⁸ Deket nah boblen pangayan yu ya maafnga dah dinatngan yu ya takon di nganne y idadaan da ya kanon yu. ⁹ Kaanon yuy dogon nadan mumpundogon diyen boble ya kalyon yu nadah tataguh diy ‘Immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.’ ¹⁰ Mu wada key bobleh pangayan yun adida maafngan dakayu ya ume kayun nah kalatat kanan yuy ¹¹ ‘Pukpukon miy inhulut di huki mih hupuk tuh bobleyu ta panginilaan yun naliwat kayu. Nomnomon yuh tuwen gulat na ya migappat kayu nah pun-ap-apuwan Apu Dios, mu adiyu pinhod.’ ” ¹² Ya kanan bon Jesus di “Hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan

tatagud Sodom dih done.”

Hay kastigun nadan tataguh kabobboben adi mangulug ke Jesus

(Mateo 11:20-24)

¹³ Indani bo ya kanan Jesus di “Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida te tinibotibo yuy milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat nat nadan gaga-ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen milagro ya wadan numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol dat pangipatib-an dah nuntutuyuwan dah liwat da. ¹⁴ Kinali nahalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios mu nadan tatagud Tyre ya ad Sidon. ¹⁵ Dakayun iKaper-naum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan an datngan yuy kabunyan, mu adi, te mipada-ul kayu ingganay datngan yud dalom.”

¹⁶ Kanan Jesus nadah itud-ak nay “Hay tagun mangabulut hi ituttudu yu ya abulutonay ituttuduk ya nan mangahing ke dakayu ya kahingonak ya athidi bon kahingona nan nangitud-ak ke ha-on.” Datuwey tuguna nadah intud-ak na.

Hay nibangngadan nadan napitit duwan intud-ak Jesus

¹⁷ Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad nadan napitit duwan intud-ak Jesus an maka-an-anla da. Kanan dan Jesus di “Apu, takon nadan nihkop ya inun-unud dakami ot makaan da handi nginadan miy ngadan mu.”

¹⁸ Himmumang hi Jesus an kananay “Om, inilak te tinibok hi Satanas an mungkakag-an nalpuh langit an kay kil-at te naapput. ¹⁹ Oha bo ya indat kuy kabaelan yu ta takon di igatin yuy ulog ya gayyaman ya maid di maat ke dakayu. Ya idat kuy kabaelan yun mangapput ke Satanas an buhul yu. ²⁰ Takon di athinan waday kabaelan yu ya bokon

nan nangun-unudan di dimonyon dakayuy eyu pun-an-anlaan, mu mun-an-anla kayu gapu nah nitudokan di ngadan yuh langit an kad-an Apu Dios.”

*Hay pun-an-anlaan Jesus
(Mateo 11:25-27; 13:16,17)*

²¹ Kediye ya maka-an-anlah Jesus te impaanlan nan Espiritun Apu Dios ot mundasal an kananay “Ama, an Ap-apuh langit ya luta, mumpasalamatak ke he-a te unggem impainilay mipanggep hi pun-ap-apuwam hanadah nungkanomnoman ya numpun-adal, mu impainilam hanadah ugge nun-adal ya ugge nanomnoman te hidiyey pinhod mu.” ²² Ot kanan Jesus di “Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-on ya maid di udum hi nanginilan hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan mipanggep ke hiya.”

²³ Ot iang-ang na nadah disipulosna ot dida ya abuy kumaliyana. Kananay “Kudukdul kayu te tibotibon yuy at-attok. ²⁴ Handidan dakol an profetas Apu Dios ya handidan patul handih done ya pinhod dan abun tibon hantudan tinibo yu ya donglon nadan dingngol yu, mu uggeda.”

Hay ab-abig mipanggep nah maphod an tagu iSamaria

²⁵ Waday naminghan an immali on ohan muntuttuduh Tugun Moses ta patnaanah Jesus. Kananay “Apu, nganney atok ta ahiyak midatan hi biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios?” ²⁶ Kanan Jesus di “Nganney kanana nah nitudok an Tugun? Nganney pun-awat mun diye?” ²⁷ Hinumang nan tagu an kananay “Hay pun-awat ku nah nitudok ya hi Apu Dios di umanhan an pohdon taku ta am-in di nomnomon ya aton, ya inomnom am-in ke hiya. Ya pohdon takuy ibba takun tagu umat hi pamhod takuh adol

taku.” ²⁸ Kanan Jesus di “Niptok hinaen kinalim. Atom datuwet waday biyag mun maid di poppog nah kad-an Apu Dios.”

²⁹ Mu hidiyen tagu ya inilanan uggena impaka-un-unud hidiyen tugun ot kahimbaggaonan kananay “Dahdiy kanan di tugun an ibbak an mahapul an pohdok?”

³⁰ Hinumang Jesus hi ab-abig. Kananay “Wada on ohan ibba takun Judyun nalpud Jerusalem an umed Jerico. Hidin nah dalan ya wadaday mangakoh dinammuna ot alan dan am-in di wadan hiya. Takon di bulwatina ya nakiala da. Pinanat-uwan da ingganay mungkatkate ot ahida taynan. ³¹ Nakaippaddin hidi damdamay nangi-dalanan nan ohan padi an ibbanan Judyu. Mu tinibo nah diyen tagu ya indalana ot ya abuh pangngelna ot mala-u.” ³² Indani ya immali bo nan ohan holag Libay an ibbanan Judyu, mu athidi bon tinibo nah diyen tagu ya inliglig na damdama ot la-uwana. ³³ Mu indanit hanan ohan iSamaria an bokona ibban Judyuy immali ot tibona ya himmok na ³⁴ ot ulahana nadan liput na, inagahana ot ahina itakke nah kabayuna ot iena nah mabayadan an pun-iyanan ot ipaptok nah di. ³⁵ Nabigat kediye ot mum-bayad nah kon balen diyen nun-iyanan da ot kananay “Ipaptok mu tun tagu ta ahik bayadan di pangipaptokam ke hiya hantuh kibangngadak.”

³⁶ Ot kanan Jesus nah tagun muntuttuduh Tugun Moses di “Dahdin dadiyen tuluy makalih ibban nan liniputan di mangako?” ³⁷ Ya kanan nan muntuttuduh Tugun Moses di “Hanan nammok ke hiya.” Ot kanan Jesus di “O, ne eka ta hay athidi damdamay atom.”

Hay e nanib-an Jesus nadah hintulang an da Maria ke Marta

³⁸ Handih mange da Jesus ya nadan disipulosna ya dinatngan da on boblen wada on ohan babain nungngadan

hi Marta an maka-apngah nanib-anan dida ot ayagana didah baleda. ³⁹ Waday tulang nan hi Maria. Kediye muntuttuduh Jesus hi baleda ya immeh Mariah kad-ana ot e umbun te pinpinhod nan dongdonglon di ituttuduna. ⁴⁰ Mu hi ke Marta ya mabulun te dakol di mingunuh pundadaan dah kanon ot umeh kad-an Jesus ot kananay “Tibom keh Maria an tinayananak ta oh-ohhaak di ngunu. Kalyom ke hiya ta baddanganak.” ⁴¹ Ya kinalin Jesus ke hiyay “He-a ke boppo Marta ya bokon nan dakol an ingunuy kabulubulunam, ⁴² te hay makahhapul an abu ya hantun kalkalyok. Tibom tun ibam an hiya ke peman ya hantun kalkalyok di pakudukdulonan dongdonglon te hituwey makahhapul ya adi matalak.”

*Hay dasal an intuttudun Jesus nadah disipulosna
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)*

11

¹ Waday ohan algon mundasal hi Jesus, handih ginib-buna ya kanan nan ohan disipulos nay “Apu, tuttu duwan dakami pubon mundasal, umat ke Juan an tinuttuduwana handi nadan disipulosna.” ² Ot kanan diday “Hituwe tuwaliy idasal yu.

‘Ama, hana ot ta he-ay midayaw ya he-ay mun-ap-apu.

³ Hana ot ta idatan dakamih itanud mi hi kaalgo-algo. ⁴ Kal-iwam di liwat mi, umat ke dakamin kal-iwan miy numbahul ke dakami ya baddangan dakamit adi kami maliwat.’ ”

⁵ Indani ya kanan bon Jesus di “Dahdin dakayuy umeh balen di ohan ibbanah gawan di hilong ta e mungkugkug an kananay ‘Idatanak anhan hi makan ⁶ te deyan waday ka-datong nan gayyum ku yaden maid di ek idadaan.’ ⁷ Ya himmumang nan ibbanan kananay ‘Adi kan di manukal. Nidakkig di panton mahuyop kami mo. Humigaak an

bumangun an mangidat nah ibagam.’⁸ Kalyok ke dakayun takon di humigan bumangun ya bumangun kayat idat nah diyen mahapul nan ibbana, bokon gapu te ibbana, mu gapu te adi manghop an mangibagabaga.⁹ Ta athidin dakayun deyan kalyok di ibaga yun Apu Dios di mahapul yu ot idat na, eyu hamakon di mahapul yu ot wada, mungkugkug kayu ot mibughulan kayu.¹⁰ Te nan mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona nan ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughulan.¹¹ Dakayun waday imbabalena, kon mumbaga key imbabale yuh dolog ya hay ulog di idat yu? ¹² Ya kon mumbaga keh itlug ya gayyaman di idat yu? ¹³ Tibon yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi maphod nadah imbabale yu ot namam-a mon Ama takuh langit te hiya ke ya nan Espiritunay idat na nadah mumbaga ke hiya.”

Da Jesus ke Satanas

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

¹⁴ Wada nan tagun nanganga te waday nihkop ke hiya. Mu kinaan Jesus nan nihkop ya pakakali mo ot makammodwong nadan tatagu. ¹⁵ Mu wadaday udum hanadah nangang-ang an kanan day “Man-uket kabaelanan mangaan hi nihkop ya gapuh kabaelan Satanas an ap-apun di dimonyo.” ¹⁶ Hanada bo damdaman udum ya kahing dan hiyan kanan day “Umipatibo kah ohan milagro ta kitib-anan hi Apu Dios di nalpuwam.” ¹⁷ Mu hi Jesus ya inila nay wadah nomnom da ot kanan diday “Donglon yu ke, takon di daanan boble ya madadag hin maganodwa ya mumbubuhhulan nadan bimmobleh di, umat bon nah hin-am-a ya hin-in-a an deket athidiy aton da ya loktat ta nunhihi-an da. ¹⁸ Athidi damdamah pun-ap-apuwan Satanas an maganodwa hin mumbubuhhulan nadan ibbanan dimonyo. Kanan yuy hiyay kalpuwan di

kabaelak an mangaan hi nihkop, ¹⁹ mu deket makulug hidiyen kanan yu, dahdi moy kanan yuh kalpuwan di kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihalla kayu. ²⁰ Hay oy ke ya hay kabaelan Apu Dios di bumaddang ke ha-on an mangaan hi nihkop, hituwey kitib-anan dehtu mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

²¹ Pinhod Jesus an ipainilan didan hiya ya nalnal-ot mu hi Satanas ot athituy kanana: “Deket waday ohan mahinadol an tagun nakadaddaan an mungguwalyah balena ya maid di e maakoh nganneh diyen wadan hiya. ²² Mu deket waday ohan nalnal-ot mu hiyan umali ya pulhona nan ispada ya pahul na an pundinolana ne inalanan am-in di wadah balen diyen tagu ta ikap-ong na nadah ibbana.”

²³ Kanana boy “Hay tagun adi mangun-unud ke ha-on ya makibuhul ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis hi tatagun mangun-unud ke ha-on ya hiya ot ya abuy umabul nadah e ot mangun-unud ke ha-on.”

Hay pangi-en nadan mihkop

(Mateo 12:43-45)

²⁴ Wada boy ohan inab-abig nan kananay “Wada on dimonyo an nakaan nah tagun nihkopana ot e dumanalanan nah adi maboblaysan an e manibotiboh kihkopana, mu maid di hinamak na. Ot kananay ‘Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.’ ²⁵ Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayuna bon kihkopan. ²⁶ Ot ume nan dimonyo ot umawit hi pitun ibbanan dimonyo an nahalman di kinagaga-iho da mu hiya ot eda mihkop kediyen tagu ot nakammam-a mo mu handi.”

Hanadan mun-am-amlong

²⁷ Handih kinalinah tuwe ya wada on ohan babai nadah naamung an kananay “Ongal di amlong nan babain nangi-imbabale ya nangipainuinum ke he-a.” ²⁸ Mu kanan Jesus di “Om, mu ong-ongal di amlong nadan tatagun mangngol ya mangun-unud hi kalin Apu Dios.”

Hay punhalinduwaan nadan tatagun mangulug an hi Jesus ya intud-ak Apu Dios

(Mateo 12:38-42)

²⁹ Handih mungkadakol da nan tatagun naamung ya kanan Jesus di “Gaga-iho kayun tatagud uwani te kudangon yuy tinibotibo yun inainat ku an mangipainilan intud-akak ke Apu Dios ta deyan mumbaga kayu boh milagro. Mu maid di ipatibok hi pangimatunan yu, abuna nan umat hi naat ke Jonah. ³⁰ Handidan tatagud Nineveh handih done ya nan naat ke Jonah di nangimatunan dan hiya ya ohan profetas an intud-ak Apu Dios. Ya athidin ha-oy an Panguluwan di tagu an nan ahi maat ke ha-on di ahiyu pangimatunan an ha-oy nan intud-ak Apu Dios. ³¹ Hay kitib-anan gaga-iho kayu ya athitu: Wada din babain ap-apud Seba ad Arabia an nakaiddawwin boble. Hiya ya inhanakul na ot umalin mundongol ke Solomon hi ittutudunan malpun Apu Dios. Ad uwani ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon, yaden adiyak kulugon ke dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh kahumalyaan am-in di tagu. ³² Hay oha boh kitib-anan gaga-iho kayu ya handidan tatagud Nineveh ya nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios an intutudun din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu yaden dehtuwak an natagtag-e mu hi Jonah, ta hinae nan hantuh kahumalyaan am-in di tagu ya makastigu kayu.

*Hay aton di tagu ya mipuun hi wadah nomnom na
(Mateo 5:15; 6:22,23)*

³³ Kon tolgan di taguy dilag ta haniyana weno ena italu? Adi te ipattuk nat pakatibo nadan humgop. ³⁴ Hay dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom ya maphod boy pangi-e. Mu deket gaga-ihoy nomnom ya gaga-iho boy pangi-e. ³⁵ Kinali halipat-an yu ta adi mahannotan nan maphod an nomnom yu hi gaga-iho. ³⁶ Deket maphod di nomnom yu ya maphod di pangi-e yu damdama. Hituwey kialigan nan dilag an pat-alanan am-in.”

*Hay gaga-ihon pangi-en nadan Pharisee ya nadan muntut-tuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)*

³⁷ Nagibbun kimmalih Jesus ya inayagan nan ohan Pharisee an makikan hi baleda. Naki-e ot indanit eda mangan ³⁸ ya namodwong nan Pharisee te uggeda inat nan ine-en di pun-ulah takle yaden hidiyey pangi-en di Judyu. ³⁹ Ot kanan Jesus ke hiyay “Man dakayu ken Pharisee ya man-ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pangi-eyu mipanggep hi lini te pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te gaga-ihoy nomnom yu ya talamon yuy ibbayu. ⁴⁰ Maid di nomnom yu. Kon uggeyu inilan hi Apu Dios ya inilanay wadah nomnom di tagu te kon bokon hiyay nunlutun am-in, nadan matibo ya nadan adi matibo? ⁴¹ Bokon nan pangi-e yuh mipanggep hi liniy ikakagu yu, mu hay ot ya abu pamaddangan yu nadah mahmok an tatagu te hidiyey kitib-an di pangun-unudan ke Apu Dios. Aton yuh di ta abuluton dakayun hiya. ⁴² Dakayun Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut umidaidat kayuh intanom yu ke Apu

Dios, mu adiyu aton di maphod hi ibbayun tagu ya hay kakulugana ya adiyu pinhod hi Apu Dios. Lebbeng na tuwalin umidat kayuh intanom yu, mu adiyu iwalong nan udum an pinhod Apu Dios an aton yu. ⁴³ Mahmok kayun Pharisee te atoaton yuy ad-adi. Pinhod yun umbun hi ubunan di madayaw an tagu nah simbaan. Ya pinhod yun abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu. ⁴⁴ Makulug an mahmok kayu, takon di adi mainilan gaga-iho kayu ya nunna-ud an gaga-iho kayu. Kinali mialig kayu nah ugge nangadanan an lubuk an punhinggagattinan di tatagu te uggeda inila, mu hiya damdaman lubuk.”

⁴⁵ Kimmali nan ohan muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus ot kananay “Apu, takon di dakami ya nakabbainan kami nah kinalim.” ⁴⁶ Kanan Jesus di “O, maku-lug an takon di dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya mahmok kayu damdama te dakol nadan naligat an tugun an ipapilit yun un-unudon di tatagu, mu takon di dakayu ya adiyu un-unudon yaden maid di homok yuh tatagu. ⁴⁷ Oha bo ya mahmok kayu te man-ut manganapya kayuh makakkaphod an lubuk handidan profetas an pinatepaten handidan aammod yu ⁴⁸ ta ipatibo yun dayawon yu nadan profetas, mu hay kakulugana ya umat kayu handidah aammod yun uggeda dinayaw dida, mu pinate da didat deyan mangapya kayuh lubuk da. ⁴⁹ Hi Apu Dios ya inilana tuwalih tuwe, kinali kananay ‘Itud-ak ku nadan mangituttuduh pangi-ek ya nadan profetas, mu patayon day udum ya punholholtapon day udum.’ ⁵⁰ Ta hidiye nan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios te hay namatepateyan handidan aammod yu handidah profetas nipalpun dih lappuna ingganad uwani, ⁵¹ an nipalpun Abel ot ingganah namatayan da ke Sakalia nah numbat-tanan di altar ya nan Templo. Pidwaok an kalyon an

dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.

⁵² Mahmok kayun muntuttuduh Tugun Moses te hay adiyu pangipainilaan hi makulug an kibalinan diyen Tugun, ta hidiye nan maid di ohah pakaawat takon di dakayu. Takon di dakayu ya adiyu pinhod an un-unudon, ta hidiye nan dakayuy manandih pangun-unudan nadan naminhod an mangun-unud.”

⁵³ Handih e umeh Jesus ya niunud nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot dakol di manahmahhan dan hiya ⁵⁴ ya hahalipat-an day kihallaan di ihumangnat waday pangigadulan dah ipabahul dan hiya.

*Am-in di aton ya ahi mainila
(Mateo 10:26,27)*

12

¹ Kediye ya dakkodakkol day tatagun naamung ta mungkigagatin day udum. Inlappun Jesus an kumali nadah disipulos nan kananay “Halipat-an yu ta adiyu iun-unud hantudah Pharisee te man-ut kay da makakkaphod, mu gaga-ihoy nomnom da. ² Maid di mitaluh nganneh diye te takon di adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ³ Hanan kalkalyon yu nah hilong an ab-abbu kayu ya mabigat ta nundingngol ya hana bon ikutkutyam yuh ibbayu, ya loktat ta, nundingngol.”

*Hay takutan taku
(Mateo 10:28-31)*

⁴ Kalyon bon Jesus nadah disipulos nay “Kalyok ke dakayun iibbak, adiyu takutan nadan mamaten dakayu te deket nate kayu ya maid moy eda aton ke dakayu. ⁵ Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios te damanan patayon dakayu ya damana bon ipaenay linnawa yuh impierno. Hiyay kalyok hi takutan yu.

⁶ Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay bayad di lima ya duway hepeng, mu takon di athidi ya ipaptok Apu Dios dida. ⁷ Ot immam-anan dakayu te takon di bilang di buuk yu ya inilana. Hinaey kitib-anan pakaippaptok dakayun Apu Dios, kinali adi kayu tumakut te nakaballol kayun Apu Dios mu nadan buding.”

Adi kayu bumain an mangipainila an mangulug kayun Jesus

(Mateo 10:32,33; 12:32; 10:19,20)

⁸ Kanan bon Jesus di “Hay tagun mangipainilah tataguh pangulug nan ha-oy ya ahik ibilang an taguk hi hinangngab nadan anghel Apu Dios. ⁹ Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi hinangngab nadan anghel Apu Dios. ¹⁰ Hay tagun taltalangaanay Panguluwan di tagu ya damanan pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalangaanay Espiritun Apu Dios ya adinadaman mapakawanan.

¹¹ Mu kal-ina ket hay pangulugan yun ha-on di humlun hi pangiyaan dan dakayuh simbaan di Judyu weno nadan ap-apun di gubilnu ta e dakayu humalyaon, ya adi kayu madanagan hi ihumang yu ¹² te nan Espiritun Apu Dios di ahi mangituttuduh kalyon yu.”

Hanan ohan tagun kadangyan

¹³ Waday oha nadah tatagun naamung di kimmali ot kananan Jesus di “Apu, kalyom ke tulang kut godwaon mi nan impaboltan di ammod min dakami.” ¹⁴ Mu hinumang Jesus an kananay “Hinae ke ya nangamung kayu. Uggeyak immalin mangipanuh binoltan yu.” ¹⁵ Ot kanana nadah naamung di “Halipat-an yu ta bokon hantudan dakol an wada tuh lutay gagamangan yu te takon di kaatnay

kinadangyan di ohan tagu ya bokon hidiyey nangdon hi nitaguwana.”

¹⁶ Wada boy ohan inab-abig nan didan kananay “Wada nan kadangyan an pinumhod di inliyak na. ¹⁷ Ot numanomnom an kananay ‘Nganne nin moy atok an deyan makudang di pangialangak?’ ¹⁸ Indani ya kananay ‘Ah, hay atok ya pa-iyok nadan alang ku ta mangapyaak hi o-ongal ta pangiha-adak nadah inliyak ku ya nan udum an limmuk ¹⁹ ta takon mo nuppey um-umbunak ta hay inum ya hay an-anlay at-attok ya adiyak maagangan te dakol tun inliyak ku.’ ²⁰ Mu kanan Apu Dios ke hiyay ‘Nakaihallah naen punnomnom mu! Ad uwanin hiling ya mapoppog di biyag mut maid di hilbin dadiyen kinadangyan mu.’” ²¹ Ot kanan Jesus di “Athituy maat nadah tatagun abunay kinadangyan day ipapaptok da ya nonomnomon da, yaden adida nomnomon di punhilbiyan dan Apu Dios.”

Hi Apu Dios di pangidinolan takun mangipaptok ke ditaku (Mateo 6:25-34)

²² Kanan bon Jesus nadah disipulos nay “Hituwey gapunan kanak di adi kayu madanagan mipanggep hi makan ya bulwati. ²³ Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney gapunan waday biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy nonomnomona. ²⁴ Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung hi kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang na ke dakayu mu nadan hamuti. ²⁵ Oha bo ya kon madanadanagan kayu ke ya kon madukdukey biyag yu? ²⁶ Yaden tipet ekayu madanagan hin daanay eyu pangalaan hi kanon yu ya hay ibulwati yu? ²⁷ Nomnomon yu nadan humabung, kon mungngunu da ya mun-abol dah

ibulwati da? Adida, mu kalyok ke dakayun mapmaphod di ang-ang da mu nan nakangnginan bulwatin din hi Solomon an kadangyan an patul. ²⁸ Kinali deket athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen humabung ad uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios? ²⁹ Adiyu nomnomon ya adi kayu madanagan hi mahapul yu, kanon yu ya inumon yu. ³⁰ Hay munnomnom ya munda-nag ke datuwe ya nadan adi mangulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Amayun hi Apu Dios an nanginilan datuwen mahapul yu. ³¹ Hay ot ya abu kigappatan yuh pun-ap-apuwan Apu Dios di ipaanhan yun nomnomon ot idat nan am-in di mahapul yu.

*Hay kinadangyan di mangulug ya wadah langit
(Mateo 6:19-21)*

³² Dakayun mangulug ke ha-on ya adi kayu madanadanagan te maka-amlong hi Apu Dios an mangigappat ke dakayu nah pun-ap-apuwana. ³³ Kinali umigattang kayuh limmu yu ta ibaddang yu nadah nawotwot te gapu kenaen aton yu ya ahi waday ikadangyan yuh langit an adi map-u ya adinadaman maako ya madadag. ³⁴ Te hanah kawad-an di kinadangyan yuy kawad-an damdaman di nomnom yu.

Hay ahi bo aliyan Jesus

³⁵⁻³⁶ Tibon yu ta mundadaan kayu hantuh ahik kibangngadan, umat hi pundadaan nadan muttatyuh punhoodan dah kibangngadan nan apu dan e nakihumul ta deket immalit mungkugkug ya galagala dan mangibughul. ³⁷ Maan-anla nadan muttatyuh hin akhupan di ap-apuda didan munho-ho-od ke hiya. Kalyok ke dakayu an nan ap-apuda ya idadaan didat panganona dida. ³⁸ Takon di gawan di hilong weno mungkabigat di

kibangngadan nan apuda ya maan-anla da hin nundadaan dan manamun hiya. ³⁹ Nomnomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliyen di mangako ya makulug an adina taynan di balena, mu aduganat adi humgop nan mangako. ⁴⁰ Athidin dakayun mahapul an mundadaan kayu ta nangamung an munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-anay kibangngadak.”

*Hay kialigan nan maphod ya nan gaga-ihon muttatyu
(Mateo 24:45-51)*

⁴¹ Kimmalih Pedro an kananen Jesus di “Kon dakamiy pumpangitugunam ke danae weno dakamin am-in hantudah tatagu?” ⁴² Hinumang Jesus an kananay “Hay muttatyun nanomnoman ya makangngun-unud ya hiyay piliyon nan apunan pun-ap-apun nadan ibbanan muttatyu ya mangipaptok hi mahapul da. ⁴³ Umamlong nan muttatyu hin umali nan apuna ya tibonan maphod di atoatona. ⁴⁴ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya ipatag-en nan apunay saad na ta hiyay mangipaptok am-in hi limmun nan apuna. ⁴⁵ Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Takomboy nalgonalgom di atok ot mabayag di ahi aliyen nan apu mi.’ Ta hay ot ya abu atoatona ya mangmangngan ya mumbutobutong ya deke on nunhoplat na nadan ibbanan muttatyu, ⁴⁶ mu indani ot ya abu ya kediyen algoy dinatngan nan apuna ot akhupanah diyen at-attona ot kastiguwona an inid-um na nadah adi mangun-unud.

⁴⁷ Hay muttatyun inilanay pinhod di apunan ipangunun hiya, mu uggena inat ya ongal di kastiguna. ⁴⁸ Mu hay muttatyun uggena inun-unud di apuna te uggena inilay ipangunun nan apuna ya ittay di kastiguna. Deket ong-ongal di nidinol hi tagu ya mahapul an dakdakol boy

atona. Deket dakol di midat hi ohan tagu ya dakol boy ipaptok na.

*Hay naganodwaan di tatagu mipanggep ke Jesus
(Mateo 10:34-36)*

⁴⁹ Immaliyak tuh lutat mainilay mangulug ya hay adi mangulug ke ha-on ya hana ot ta hituwey maat ad uwani. ⁵⁰ Ongngal di ahik holholtapon an deyan takon di ad uwani ya mabulubulunak ingganay magibbuh diyen ligat ku. ⁵¹ Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop am-in hi tagu tuh luta? Adi, te gapun ha-oy ya dakol day mun-aawwit. ⁵²⁻⁵³ Mipalpud uwani ya mun-aawwit day hin-ama ya hin-in-a te deket lima da nah bale ya humi-an day tulu. Takon di nan nangapu ya nan inapu ya mun-aawwit da.”

⁵⁴ Kanan bon Jesus nadah naamung di “Deket itangad yu ya himmilong di kabunyan ya kanan yuy mangaliy udan, ya makulug an umudan. ⁵⁵ Deket itangad yuh kabunyan ta makappat-al ya kanan yuy maugo ya makulug an maugo. ⁵⁶ Makallangkak kayu. Nalaing kayun mangimatun ke dadiye, mu matama kayun mangimatun hi ma-ma-at ad uwani.

⁵⁷ Antipet adi kayu pakanomnom hi maphod an aton yu? ⁵⁸ Umat nah deket inila yun waday e mangidiklamun dakayu ya ipatna yun ihuhummangan te adiyu ke iathidi ya makulug an ie dakayu nah huwes ot nan huwes di mangipakalabut ke dakayu. ⁵⁹ Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu mipae.”

Am-in di tagu ya mahapul an muntutuyu dah liwat da

13

¹ Kediyeen muntuttuduh Jesus ya wadada nadah naa-
mung di nangipainilan hiyah naat nadah udum an
iGalileen impipaten Pilatu dida ot id-um nay dala da nah
dalan di kinlong dan iappit dan Apu Dios. ² Hinumang
Jesus an kananay “Kon gaput athidiy natayan da ya
pangali yu on nahalman di liwat da mu nadan udum an
iGalilee? ³ Adi. Te kalyok ke dakayu an deket adi kayu
muntutuyuh liwat yu ya ahi kayu damdama mate. ⁴ Umat
bo handidah himpulut walun tatagun nate te natu-i nan
nakattag-en baled Siloam ot mat-onan da, kon pangali
yu on gaput athidiy natayan da ya nahalman di liwat da
mu nadan kaboblayan dad Jerusalem? ⁵ Adi. Te kalyok
ke dakayu an deket adi kayu muntutuyuh liwat yu ya ahi
kayu damdama mate.”

Hay kialigan nan kaiw an fig

⁶ Indani ya inab-abig Jesus di mipanggep nah kaiw an
fig. Kananay “Wada on tagun nuntanom hi fig hi lagun-
tana. Deket nah tiempon di pumbungaana on immet ena
tibon hin bimmunga, mu ma-ma-idan di bungana. ⁷ Ot
kanana nah pungngunuwonay ‘Em kattog longhon din
kaiw te deyan tuluy toon an halipat-ak di bungaana yaden
ad-addi bumunga. Abunadi ya mun-oonan.’ ⁸ Mu kanan
diyen mumpaptok nah laguntay ‘Apu, takon di mihdi ni-
an hi hintoon ta ka-utak di puunat ha-adak hi abono ⁹ ta
deket kapyanan adi bumunga ne ahim impalngo.’”

Hay nangaanan Jesus nah dogon nan babai yaden Sabadu

¹⁰ Ohan Sabadu Tungo ya muntuttuduh Jesus nah
simbaan di Judyu ¹¹ ya wada on babain impunligligat
di nihkop ke hiyah himpulut waluy toon ta loktat ya
nabakug an adi maandong di odog na. ¹² Handih tinibon

Jesus ya inayagana ot kananan hiyay “Nakaan moy dogom.”¹³ Dinapan Jesus di adol nan babai ya pinghanadi ya naandong di odog na ot dayawonah Apu Dios.¹⁴ Mu nan ap-apu kediyen simbaan ya bimmobboh-ol gapuh nangaanan Jesus hi dogon nan babai yaden Sabadun Tungo. Ot kanana nadah tatagun naamung di “Waday onom an algon pungngunuwan. Deket pinhod yun mumpakaan hi dogoyu ya hi udum an algoy aliyan yu ta bokon nah Sabadu.”¹⁵ Hinumang Jesus an kananay “Makallangkak kayu. Am-in kayu ya oggan yu ubadon di nigakod an nuwang yu weno kabayu yu ta eyu painuman takon di Sabadu.¹⁶ Dehtu tun babain holag Abraham an impundogon Satanas hi himpulut waluy toon. Kon gaga-ihoy nangaanak hi dogonad uwanin Sabadu?”¹⁷ Kinalinah tuwe ya bimmain bo kaya nadan tatagun bumobboh-ol ke hiya ya nada ken udum ya maka-an-anla da gapuh kediyen maphod an inat na.

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakit-tayan an buwa

(Mateo 13:31,32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Indani ya kanan Jesus di “Nganney kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios? ¹⁹ Mialig nah buwan di mustard an kaiw an intanom di ohan taguh habal na. Tinummol ot umongngal ot pumbayaan di hamutiy hapang na.”

Hay kialigan nan yeast

(Mateo 13:33)

²⁰ Ot kanan bon Jesus di “Nganne boy ohan kialigan nan pun-ap-puwan Apu Dios? ²¹ Athitu, mialig nah yeast an inalanan ohan babai ot ikammonah alina ot hidiyey nangipalbag nah kinapyanan tinapay.”

*Hay kialigan nan nahkit an panto
(Mateo 7:13,14,21-23)*

²² Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya nundag-u da nadah boblen nangidalanan da ot muntuttudu. ²³ Indani ya wada on tagun nangibagan hiya an kananay “Kon o-oha day mihwang an midatan hi biyag an munnananong hi kad-an Apu Dios?” ²⁴ Ya kanan Jesus di “O, te nan pangi-en Apu Dios ya naligat an un-unudon. Mialig hi ittay an panton naligat an hogpan. Kinali aton yuy kabaelan yun mangun-unud ke Apu Dios takon di naligat te dakkodakkol day naminhod an umeh kad-ana, mu o-ohha day pakaeh di. ²⁵ Umat nah balen deket indakkig nan kon bale ya adi mo pakaghop di tagu takon di tagan day pagpag an kanan day ‘Apu, paghopon dakami ahan!’ Mu kanan ot ya abun nan kon baley ‘Adinadama te ugge dakayu inila.’ ²⁶ Ya kanan nadan tataguy ‘Mu nakikakikan kamin he-a ya nuntuttudu kah boble mi.’ ²⁷ Mu kimmali bo nan kon balen kananay ‘Makulug ot ugge dakayu inila ya uggek inila hin ibba dakayu. Mange kayu te gaga-ihoy kayun tatagu.’ ²⁸⁻²⁹ Athidiy aton Apu Dios ke dakayu hin adi kayu muntutuyuh liwat yu. Ahi makahakkit di nomnom yu hin tibon yun dehdi dah kad-an Apu Dios nadan aammod taku an da Abraham, hi Isaac, hi Jacob, ya nadan profetas ya nadan udum an tatagun bokon Judyun malpuh kabobboblen tuh lutan makihumul hidih pun-apuwana. Yaden dakayu ke ya adi dakayu ipaghop ke hiya. Kinali ahi kayu kumogakoga ya ahiy kotokotomon di bab-ayu. ³⁰ Hituwey nomnomon yu an nadan tatagun nakababba ad uwani ya diday ahi mibilang an natag-e, ya nadan mibilang an natag-e ad uwani ya diday ahi nakababba.”

*Hay ongal an pamhod Jesus nadah tatagud Jerusalem
(Mateo 23:37-39)*

³¹ Indani ya wadaday udum an Phariseen immali ot kanan dan Jesus di “Kudukdul nay taynam tun boble te hi Herod ya pinhod dakan patayon.” ³² Hinumang Jesus didan kananay “Ekayuh kad-an diyen hi Herod an nakatallam ta eyu kalyon ke hiyan adik iwalong an mangaan hi nihkop ya dogo inggana gibbuwok di ngunok. ³³ Takon di daanay pangayak ad uwani, hi bigat weno hi ohhandi, ya maid di e mangiadin ha-on. Mahapul an umeyak ad Jerusalem an boblen namatepateyan da handidah profetas Apu Dios te hidi damdamay pamatayan dan ha-on.

³⁴ Dakayun iJerusalem an nuntugmilan yu ya numpate yu handidan profetas. Namingkaat an pinhod ku ot ahan an amungon dakayu umat hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod. ³⁵ Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu. Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon inggana kanan yuy ‘Maphod nan intudak Apu Dios an mangipainilan hiya.’”

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun linumbag di adol na

14

¹ Ohan Sabadun Tungo ya immeh Jesus an e nakikan hi balen di oha nadah ap-apun di Pharisee. Ya nadan tatagun wadah di ya halipat-an day atona ² te wadah hinangngab na on tagun linumbag di hukina ya taklena. ³ Ot kanan Jesus nadah muntuttuduh Tugun Moses ya nadah Phariseey “Kon panioy pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo weno adi?” ⁴ Ya op-opya dan maid di himmumang ot dapaona nan mundogo ya pinumhod ot ipaanamut na. ⁵ In-ang-ang Jesus nadah tatagu ot kananan diday “Kon

deket waday kabayu yu weno nuwang yun nag-ah bitu nah Sabadu Tungo, ya kon adiyu e alan gapu te Sabadu?”
⁶ Maid di panumang dan diye, kinali waday oha on opya-an.

Hay nangituttuduwan Jesus hi adi puntag-ayan

⁷ Kediyen dehdih Jesus nah balen ena nakikanaan ya tibtibbona nadan tatagun manggop an mumpupullo dan e umbun nah ubunan di madayaw an tagu. Ot kanana nadah naayagan di ⁸ “Deket waday eyu pakihamulan nah kasal ya adi kayu e umbun nah ubunan di madayaw an tagu. Te deket umali nan tagun madayaw mu dakayu ⁹ ya kaanon dakayu nah nangayag ke dakayu ta nan madayaw an taguy pab-unona. Kababain di eyu kakaanah nah ubunan di madayaw an tagu ta ekayu mit-an nah ubunan di kumpulnan tagu. ¹⁰ Hay maphod ya deket waday nangayagan dan dakayu ya kudukdul nay umbun kayu nah ubunan di kumpulnan tagut deke tuwalit umali nan kon bale ya kananay ‘Tulang ku, eka umbun nah ubunan di madayaw.’ Ne ahi kayu nuppe inumbun hidi. Te deket athidin edakayu pab-unon nah ubunan di madayaw an tagu ya tobalon dakayu nadah ibbayun tatagun e makihamul. ¹¹ Hay kalyok ke dakayu ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, ya nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.”

¹² Kanan Jesus nah nangayag ke hiyay “Deket mumpahamul ka ya bokon nadan gagayyum mu, tutulang mu ya hay kakadangyan di ayagam te dida ya waday kabaelan dat ahi daka damdama ayagan ke didat maballohan ta kay mo nabayadan. ¹³ Mu deket mumpahamul ka ya nadan nawotwot, napikluy, napilay ya nadan nakulap di ayagam. ¹⁴ Ot umamlong ka te takon di adida pakabayad ke he-a ya

waday kiphodam an ahi malpun Apu Dios hantuh ahina pummahuwan hanadah naten ibilang nan maphod.”

*Hay kialigan nan pakihamulan hi kad-an Apu Dios
(Mateo 22:1-10)*

¹⁵ Waday ohan tagun nakikan kediyen hamul ya dingngol na nan kinalin Jesus ot kananan hiyay “Mun-amamlong nan tagun ahi makihamul hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ¹⁶ Nun-ab-abig hi Jesus an kananay “Wada nan tagun ninomnom nan mumpahamul ot ipaayag nay dakkodakkol an tatagu. ¹⁷ Ot handih nidadaan am-in di makan ya intud-ak na nan muttatyunan e mun-ayag. Kananan hiyay ‘Hay kalyom ya kanam di, makayu mo, dehdin nidadaan di makan.’ ¹⁸ Mu am-in da nan naayagan ya kanan day maid innun dan ume. Hanan oha ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te waday ginatang kuh payo an mahapul an ek tibon.’ ¹⁹ Nan oha bo ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te ek ohhaohhaon an ipatnan pun-aladuwon nadan himpulun nuwang an ginatang ku.’ ²⁰ Hanan bon oha ya kananay ‘Nganney innun, adiyak umali te ad uwanin algoy nalahinak.’

²¹ Nibangngad nan muttatyuh kad-an di apuna ot kalyonay kinalin nadan naayagan ya bimmoh-ol nan apuna ot kananay ‘Eka nah dalan ya nah malkadu ta em pun-ayagan nadan nawotwot, napikluy, nakulap ya nadan napilay.’ ²² Indani ya nibangngad bo nan muttatyuh ot kanana nah apunay ‘Eyak nun-ayag, mu dakkodakkol pay di makan.’ ²³ Ot kanan nan apunay ‘Ume ka nadah nungkidawdawin boblet eka umayag hi dakol an tatagu te pinhod kun dakkodakkol di umalin makihamul. ²⁴ Mu hituwey kalyok, maid di oha nadah namangulun naayagan di makikan nah ipahamul ku.’ ”

Hay tagun mangun-unud ke Jesus ya mahapul an hiyay pakappohdona

(Mateo 10:37,38)

²⁵ Ohan algo ya dakol day tatagun niunud ke Jesus. Nunliggu ot kananan diday ²⁶ “Mahapul an ong-ongal di pamhod di tagun ha-on mu hay aammod na, inayana, imbabalena, tutulang na ya hay adol nat ahi pakaun-unud ke ha-on. ²⁷ Ya hanan tagun adi pakaippol hi pakiholholtapanan ha-on ya adi pakaun-unud ke ha-on.

²⁸ Deket pinhod yun miunud ke ha-on ya mahapul an pakannomnomon yu. Umat nah tagun mangapyah ongal an balen mahapul an ib-unat pakannomnomona hin wadan am-in di mahapul na. ²⁹ Te deket adina iathidi ta na-ala ya hinammang na on bale, kal-ina ya adi pakagibbu ya katataw-an di tatagu. ³⁰ Pangali day ‘Deya on tagun hinammang nay balena, mu adi gumlan mangibbu.’”

³¹ Kanan bon Jesus di “Umat bon nah patul an e makigubat, mahapul an pakannomnomona hin damanan apputon nan himpulun libun tindaluna nadan duwan pulun libun tindalun nan buhul na. ³² Mu deket nomnomnomona ya adi mabalin ya umitud-ak hi e makihummangan ta adida ot ya abu munggubat. ³³ Athidi boy aton di tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on an mahapul an iohha nay nomnom na te deket waday udum hi gagamgamana ya adinadaman e pakaun-unud ke ha-on.”

Hay kialigan nan ahin

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

³⁴⁻³⁵ Kanan bon Jesus di “Dakayun naminhod an mangun-unud ke ha-on, pakannomnomon yu te deket adi kayu pakaun-unud hi pangiek te waday udum hi pinhod yun un-unudon ya adinadaman e kayu pakaun-unud ke

ha-on te maid di hilbinah eyu pangipatnaan an mangun-unud ke ha-on. Umat nah ahin an man-ut maphod di kiusalana, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabanggadon di kinaahina. Ta hidiye nan iwele ot kattog.”

*Hay kialigan nan natalak an kalnero
(Mateo 18:12-14)*

15

¹ Ohan algo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan tatagun kanan di Judyun naliwat an e mundongol hi ituttudun Jesus. ² Ya nada ken Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya mungngungudu dan kanan day “Teya on tagun pakahangngudona hantudan nungkaliwat an tatagu ya makikan pay ahan ke dida.” ³ Ot mun-ab-abig hi Jesus mipanggep hi pamaptok hi kalnero. ⁴ Kananay “Nungay ta waday ohan dakayun waday hinggatut an kalnerona ya natalak di oha, kon adina e hamakon? Tayanana nan nahiyam ta hiyam an kalnerona nah ena nangipattolan ta ena punhamak inggana hamakona. ⁵⁻⁶ Indani mo nuppet hinamak na ya nahalman di anlana ot ipah-onan in-anamut ot ayagana nadan hinag-ona ya gagayyum nan kananay ‘Agat maa-mung takut mun-an-anla taku te hinamak ku nan natalak an kalnerok.’ ⁷ Athidiy tagun kay natalak gapuh liwat na, mu indanit muntutuyu ya kay nahamak. Kalyok ke dakayun nahalman di anlan da Apu Dios hi langit nah ohan nuntutuyuh liwat na mu nan nahiyam ta hiyam an tatagun kanan day maphod dan adi mahapul an muntutuyu da.”

Hay kialigan nan kalang

⁸ Kanan bon Jesus di “Umat bon nah babain waday himpulun kalang na ya natalak di oha. Kon adina tolgan di dilag ta manigid ya tibonan am-in nah bale ingganay hamakona? ⁹ Deket hinamak na, ya makulug ot ayagana nadan gagayyum na ya nadan hinag-onat kananay ‘Munan-anla taku te hinamak ku nan natalak an kalang ku.’” ¹⁰ Ot kanan Jesus di “Kalyok ke dakayun umat hidu nadah anghel Apu Dios an maka-an-anla da hin waday ohan naliwat an muntutuyu.”

Hay kialigan nan tagun nuntalak

¹¹ Inab-abig bon Jesus di mipanggep nah nuntalak an imbabale. Kananay “Wada on tagun waday duwan linalakin imbabalena. ¹² Hanan udidayan ya kanan amanay ‘Idat mun ha-on ad uwani nan boltanok.’ Ot godwaon mon amana nan paboltana nadah duwan hintulang. ¹³ Nala-uy kaatnan algo ya inggattang nan udidayan am-in nan binoltana ot taynanay balen amana ot umeh nidaddawwin boble ot nalgom di nangiataatanah pihhuna ot map-un am-in. ¹⁴ Indani ya waday bitil kediyen boble ta maagangan yaden ma-ma-idan moy pihhuna. ¹⁵ Hay mo inat na ya nakimuttatyuh ohan taguh di ot hay ngununa ya mumpaptok hi babuy. ¹⁶ Namahig di inagang nan takon nin nan kanon di babuy ya kanona, yaden maid ahan di umidat ke hiya. ¹⁷ Indani nuppe ya nomnom-nomonah tuwen punholholtapana ot kananah nomnomay ‘Dakol di muttatyun ama ya mahawwahawal di kanon da, yaden deyak hitun mateyak hi inagang ku.’ ¹⁸ Mibangngadak kattog ke ama ta kanak ke hiyay ‘Ama, muntutuyuwak hi numbahulak ke he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios. ¹⁹ Takon di adiyak mo mibilang an imbabalem, mu ta ibilangak kattog an muttatyum.’ Hituwe moy ninomnom nan aton ²⁰ ot mibangngad hi baleda.

Handih nidawwi pay ya inimatunan amana ya maka-an-anlan nanibon hiya. Bintik amanan e dinamu ot awalona. ²¹ Kanan nan imbabale nay ‘Ama, muntu-tuyuwak hi numbahulak ke he-a ya hay nunliwatak ke Apu Dios. Takon di adiyak mo mibilang an imbabalem.’ ²² Mu hi amana ya inayagana nadan muttatyuna ot kananan diday ‘Galgal-an yu ta eyu alan nan makakkaphod an bulwati ta ipabulwati yu tuh imbabalek. Ha-adan yuh takkalang di gamat na ya pun-apatuton yu. ²³ Alan yu bo nan katabtabaan an baka ta partiyon yu ta munhahamul taku ya mun-an-anla taku. ²⁴ Te tun imbabalek ya kay nate, mu timmagu, nuntalak, mu deyan immanamut.’ Ot munhahamul da.

²⁵ Hana ken panguluwan ya wadah payo kediye. Handih anamutanan manatong hi baleda ya dingngol nan mung-gangha da ya tinibonan manmannayo da. ²⁶ Inayaganay ohan muttatyu ot mahmahana hin nganney gapuna. ²⁷ Kanan nan muttatyuy ‘Man-uke ya immanamut nan udidiyam ot deyan impipartin amam nan katabtabaan an bakat pun-an-anlaan taku te mataguh tulang mu.’ ²⁸ Bimmobboh-ol nan panguluwan ya adina pinhod an humgop. Tinibon amana ot lumah-un ot ena al-alukon ta humgop. ²⁹ Mu hinumang nah amanan kananay ‘Nabayag an ingngunungunuwan daka ya maid di ek kinahing hi tugun mu, ya nganney indat mun ha-on? Maid, takon ot ni-moy impan di gulding ta hinamul min nadah gagayyum ku. ³⁰ Mu ad uwanin immanamut tun imbabalem an nangumah impaboltan mu te ena imbababai ya impar-tiyam bo udot hi makatabban baka.’ ³¹ Ya kanan amanay ‘He-an imbabalek ya man-un he-a te wada kah tuh kad-ak ta nangamung ya am-in di limmuk ya bagim. ³² Maphod di mun-an-anla taku te tun tulang mu ya kay nate, mu timmagu, nuntalak, mu deyan immanamut.’ ”

Hay kialigan nan gaga-ihon muttatyu

16

¹ Wada boy ohan inab-abig Jesus nadah disipulosnan kananay “Wada on kadangyan an indinol nah muttatyu nay kinadangyana. Indani ya waday nangidatdatong nah kadangyan an um-ummahon diyen muttatyuy udum nah pihhuna. ² Inayagan nan kadangyan hidiyen muttatyuna ot kananay ‘Nganneh tuwen dingngol kun at-attom? Idat mun ha-on nan nitudkan am-in di limmuk te bokon mo he-ay pangidinolak ketuwen ngunu.’ ³ Kanan nan muttatyuh nomnom nay ‘Nganne nin di atok an deyan kaanonak hi ngunuk? Adiyak gumlan munggaud ya bumainak an mungkodkoddoh mahapul ku. ⁴ Ah, inilak di atok. Deket makaanak ya wadadan tuy gagayyum kun mangayag ke ha-on hi nunhituwan da.’ ⁵ Inayagana nadan immutang nah apuna ot hummanganona dida. Kanana nah namanguluy ‘Kaatnay utang mu nah apuk?’ ⁶ Ya kalyon diyen immutang di ‘Hinggatut an latan manteka.’ Ya kanan nan muttatyu ke hiyay ‘Teya tun nitudokan di utang mu. Umbun kat gal-am an hannotan ta hay nalima ya abuy itudok mu.’ ⁷ Kanana bo nah nikadwan immutang di ‘Kaatnay inutang mu nah apuk?’ Ya kananay ‘Hinggatut an sakun wheat.’ Ya kanan bon nan muttatyu ke hiyay ‘Hay nawalun saku ya abuy itudok mu.’ ⁸ Nainnilaan nan apu nah diyen am-in an inat na ot kananay ‘Hiya bo peman an nakatallam.’” Nagibbun inab-abig Jesus hituwe ot ahina kanan di “Nalaing day adi mangulug an munnomnom hi aton da hin waday ligat da mu nadan mangulug. ⁹ Mu hay kalyok ke dakayu ya deket waday pihhuyu ya baddangan yu nadan nungkawotwot te udum hi algo ya maid di hilbin di pihhuyu. Deket athituy aton yu

ya waday midat ke dakayun gun-udon yun munnananong hi kad-an Apu Dios.

¹⁰ Hanan tagun damanan nidinol hi takon di ittay di balol na ya damana bon hiyay pangidinolan hi nakaballol. Ya athidi bo hanah tagun inlappunan mangakoh ittay ya loktat ta ongal di akawona. ¹¹ Kinali deket athinan adi kayu midinol hi kinadangyan hi lutan mauma ya immamana mon adi kayu midinol hi kinadangyan hi langit an munnananong. ¹² Te deket mabalin an idinol ke dakayu nadan wada tuh lutan indat Apu Dios ya kon ena idat ke dakayu nan kiphodan hantuh mikadwan nitaguan hi kad-ana?

¹³ Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan apu te hingitanay oha ya pohdonay oha, un-unudonay oha ya pihulonay oha. Niingngon tuwey kinadangyan ya hi Apu Dios an adinadaman eyu paka-un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangyan di gagamangan yu.”

Hanadan intanuttudun Jesus

(Mateo 11:12,13; 5:31,32; Marcos 10:11,12)

¹⁴ Hanada ken Pharisee an hay pihhuy gagamangan da ya pun-ibaag dah Jesus. ¹⁵ Mu kanan Jesus ke diday “Dakayu ya ipatpatibo yuh tatagun makaphod kayu ta pangali yu ta matbal kayu, mu hi Apu Dios ya inilana damdamay wadah nomnom yu. Hay pangamangan hi katbalan hi tagu ya adi pinhod Apu Dios.”

¹⁶ Kanan bon Jesus di “Hanan Tugun Moses ya nan in-tudok handidan profetas ya nituttudu inggana dih wadah Juan an mumbonyag. Ot mipalpun diye ya nituttudu nan maphod mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya ihik di tatagun migappat. ¹⁷ Mu adiyu nomnomon an niwalong di Tugun Moses te takon di mama-id tun luta ya kabunyan ya munnanong hidiyen Tugun an takon di ohan kali ya adi miwalong.

¹⁸ Hay lalakin ibolhe nay inyanat mumbintan ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. Ya nan lalakin mangiine nah babain tinaynan di inayana ya maliwat bo damdama.”

Hanan kadangyan ya hi Lasarus

¹⁹ Waday inab-abig Jesus an kananay “Wada on kadangyan an nungkanginginan am-in di bulwatina ya wadan am-in di mahapul na ya mahawwahawal di makan hi balena. ²⁰ Ya wada on tagun hi Lasarus di ngadanan makakkahmok te nakaggulid am-in di adol na an oggan da ie nah hoob nan balen diyen kadangyan ta e mibakbakilang hidi. ²¹ Ta pangali dat wada key iwelen nan kadangyan hi hinawal na ya hayudonat kanona ten naangan. Ya deke on imme da nan aahu ta himhimmutan day gugulid na. ²² Indanit nateh diyen makakkahmok an tagu ya inalan nadan anghel di linnawana ot ie dah kadan Abraham. Nate damdama nan kadangyan ot ilubuk da. ²³ Hituwen kadangyan ya nahalman di punholholtapanah impiernon nangayana. Intangad na ya tinibo nah Abraham ya hi Lasarus an nipaldang. ²⁴ Tinumkuk ot kananan Abraham di ‘Ama, homkonak. Itud-ak mu ahan hi Lasarus ta takon kattog di nan udun di gamat nay itam-ol nah danum ta itottod na tuh dilak tedeyan munholholtapak hi atung di apuy hitu.’

²⁵ Mu kanan Abraham di ‘He-an imbabalek ya nomnomom an handih wada kah luta ya immanan-anla ka te wadan am-in di mahapul mu, yaden hi ke kattog Lasarus ya makakkahmok. Mu ad uwani ya hi Lasarus ya maka-ananla yaden he-a ke ya dekah nan munholholtap. ²⁶ Oha bo ya nakaiddawwiw numbattanan takut adinadaman e waday malpuh tun umalih na ya athidi bon adinadaman

e waday malpuh nan umalih tu.’ ²⁷ Ot kanan nan kadan-
 gyan di ‘Takona ama, mu ta itud-ak mu ni-moh Lasarus
 hi balen da ama ²⁸ te wadaday limah tutulang kuh di
 ta ena tugunon didat adida umalih tu te nahalman di
 punholholtapan hitu.’

²⁹ Mu kanan Abraham di ‘Adi mahapul te inila da nan
 Tugun Moses ya nan intuttudun handidan profetas an
 dadiyey un-unudon da.’ ³⁰ Kanan bon nan kadangyan di
 ‘Ama Abraham, adida kulugon dadiye, mu deke nin ot ta
 waday nate ya timmagut hiyay e mangipainilan dida ya
 makulug an kulugon da ya muntutuyu dah liwat da.’

³¹ Mu kanan Abraham ke hiyay ‘Adi, te deket kahing dah
 Tugun Moses ya handidan profetas Apu Dios ya kahing da
 damdama nah ituttudun di tagun namahuwan.’ ”

Hay mipanggep hi liwat

(Mateo 18:6,7,21,22; Marcos 9:42)

17

¹ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Dakol di humlun
 hi punliwatan di tagu, mu makakkahmok nan tagun
 hiyay humlun hi punliwatan di ibbana te nahalhalman
 di kastiguna. ² Kinali kudukdul nay tayunan di bagang
 nah ongal an batu ya inggah baybay, mu nan e hiyay
 humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na
 hi pangulug na. ³ Kinali halipat-an yu ta nangamung di
 aton yu.

Deket waday numbahul ke dakayu ya tugunon yu
 ta deket muntutuyu ya pakawanan yu. ⁴ Takon di
 mamimpitu nan tagun mumbahul ke dakayu hi hin-
 algo, mu mamimpitu an muntutuyuh ena numbahulan ya
 mahapul an pakawanan yu.”

Hay mipanggep hi pangulug

⁵ Kanan nadan disipulos ke Apu Jesus di “Paongongalom di pangulug mi.” ⁶ Hinumang Jesus ot kananay “Bokon hay kinaongal di pangulug yuy mahapul, mu ta wada takon di ittay an umat hi kinaittay di buwan nan mustard muden ta nihamad. Ya damanan deket kanan yu nah kaiw di ‘Mabagut kat mit-an ka dih gawwan di baybay,’ ya un-unudonah diyen kalyon yu.”

Hay pangi-en di muttatyu

⁷ Kanana boy “Nungay ta waday ohan dakayun hay ngunun di muttatyuna ya munggaud weno mumpaptok hi kalnero, kon immanamut ken nalpuh ngununa ya kon kanan yuy ‘Aga, maka ot ta mangan ka.’ ⁸ Inilak ot adiyu iathidi, mu kon ot kanan yuy ‘Munhannot kah bulwatim ta idadaan muy kanok ta deket nagibbuwak ya ahika nangan.’ ⁹ Ya inila yu bon adi mahapul an mumpasalamat kayu nah muttatyu te hidiye tuwaliy ngununa. ¹⁰ Umat boh din dakayun bokon hay kidayawan yuy nonomnomon yuh pangun-unudan yun Apu Dios te hay pangun-unudan ke hiya ya hidiye tuwaliy mahapul an aton.”

Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan himpulun mungkangpuy adol da

¹¹ Handih nangayan da Jesus ad Jerusalem ya indalan dah numbattanan di probinsian di Samaria ya Galilee. ¹² Handih manatong da nah boble ya dinamu day himpulun tatagun mungkangpuy adol dan nibata-an dan immohnong ¹³ ot itkuk day “Apu Jesus, homkon dakami ahan.” ¹⁴ Handih tinibona dida ya kananay “Ume kayu ta eyu ipatiboy adol yun nadah papadi.” Ya handih mange da ya nakaan hidiyen dogoda. ¹⁵ Handih tinibon nan ohan didan pinumhod di adol na ya nibangngad hi kadan Jesus an pun-itkuk nay pundayaw nan Apu Dios. ¹⁶ Ot mundukkun hi hinangngab Jesus ot mumpasalamat ke

hiya. Hidiyen tagu ya iSamaria an bokon Judyu. ¹⁷ Ya kanan Jesus di “Kon bokon da himpulu nan tatagun nakaan di dogoda, daan da mo nan hiyam?” ¹⁸ Tipet tun bokon Judyu ya abuy immalin mumpasalamat ke Apu Dios?” ¹⁹ Ot kanana nah taguy “Tumaddog kat ume ka. Hay pangulug muy nangaan hi dogom.”

Hay pun-ap-apuwan Apu Dios

(Mateo 24:23-28,37-41)

²⁰ Waday naminghan an hinanhanan nadan Pharisee ke Jesus di “Kakon-anay kilappuwan di pun-ap-apuwan Apu Dios?” Kanan Jesus di “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya maid di panginilaan hi kilappuwana. ²¹ Kinali adinadaman kanan di ‘Deyah tuy pun-ap-apuwan Apu Dios’ weno ‘Wadah diy pun-ap-apuwana.’ Te hay pun-ap-apuwana ya wadan dakayu.”

²² Ot kanan Jesus nadah disipulos nay “Inilak an wadan tuy algon ahi kayu umabtuh pun-ap-apuwak takon ni-moy hin-algo, mu adi mabalin. ²³ Kediye ya wadaday mangalin kanan day ‘Wadah dih Kristo.’ Ya kanan di udum di ‘Wadah tu.’ Mu adiyu kulugon dadiye ²⁴ te hay kibangngadak an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an makattibon pat-alanay luta ya kabunyan. ²⁵ Mu hay maat ya mahapul ni-an an kahingonak ya punholholtaponak hantudah tatagud uwani.

²⁶⁻²⁷ Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliyan ya umat hi inainat di tatagu handih tiempon Noah an abunay kakan, inum ya hay lahin di nonomnomon da. Mu indani ya nalbongan di luta ot mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate te hinumgop da nah bapor.

²⁸ Athidi boy tatagu handih kawadan Lot an abunay kakan, hay inum, hay gattang, hay tanotanom ya hay

mangapyah baley nonomnomon da. ²⁹ Mu handih tinaynan Lot ad Sodom ya impaalin Apu Dios di apuy ot maghob dan am-in di tataguh di ot abuna da Lot an timmagu. ³⁰ Athidi bo damdamay ahi atoaton di tatagu hantuh ahik aliyan.

³¹ Ta deyan kalyok ke dakayu an deket kediye ya nipaddin waday taguh dola ya mahapul an adi humgop an e mangalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut hi baleda, mu bumtik ot ya abu. ³² Nomnomon yu ta adi kayu umat din inayan Lot an numbalin hi ahin te nunhalinduwa an mangun-unud hi kinalin Apu Dios. ³³ Te hay tagun abunay nitaguwan tuh lutay nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na, mu nan tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ³⁴ Kalyok bon dakayun nipaddi ken hilog di aliyak ya waday duwan tagun nahuyop hi ohan abok ya awitok di oha ya mabatiy oha. ³⁵ Athidi bo nadah duwan babain mumbayu an awitok di oha ya mabatiy oha. ³⁶ Ya athidi bon hanadah duwan tagun wadah payon awitok di oha.”

³⁷ Handih dingngol dah tuwe ya kanan day “Apu, daanay ahi kaatan tuwe?” Ya kanan Jesus di “Hanah kawad-an di nate ya hidiy kawad-an nadan mangan hi nate.”*

Hay kialigan nan nabalun babai ya nan huwes

18

¹ Hituwey intuttudun Jesus nadah disipulos nat adida uminglen mundasal ta adi kumapuy di pangulug da ke

---

* 17:37 17:37 Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

Apu Dios. Hituwey inab-abig na. ² Kananay “Hanah ohan boble ya wada nan huwes an adi tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang nah tagu. ³ Kediye boble ya wadah di on nabalun babai an nadandani on immen hiya ta ena ibaga an kananay ‘Baddanganak ahan te nabahulan hantun ek indiklamu.’ ⁴ Nakabayyag an ugugge hinangud nan huwes nan ibagabagan nan babai, mu kay ahan ya kananah nomnom nay ‘Adiyak tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang kuh tagu, ⁵ mu gapu te deyan namahig an mangipaingle tun babain nadandani on immalin e mumbagah baddang ya agan di ahan ta baddangak.’”

⁶ Indani ya kanan Apu Jesus di “Dingngol yuh naen inat nan adi maphod an huwes, tibon yun takon di adi tumakut ke Apu Dios ya maid di pangibilang nah tatagu ya binaddangana nan babai. ⁷ Ta hidiye nan namammam-an Apu Dios an ongal di homok na ya donglonat nangamung di dasal. Makulug an baddangana ya takdogana nadan pinilinan tataguna an dumasadasal ke hiyah mapat-al ya hilong. ⁸ Kalyok ke dakayun pakabbaddangana nadan tataguna. Mu kon nanongna nin an ahi wada day mangu-lug ke ha-on hantuh ahik aliyan an Panguluwan di tagu?”

Hay dasal nan duwan tagun e nundasal nah Templo

⁹ Waday inab-abig Jesus nadah tatagun dayawon day adol da an kanan day maphod da, mu pihulon day ib-bada. ¹⁰ Kananay “Wadada nan duwan tagun e nun-dasal nah Templo. Nan oha ya Pharisee, nan oha ya mun-amung hi buwis an dadiye nan mapihul an tatagu. ¹¹ Hanan Pharisee ya timmaddog ot mundasal hi nom-nom nan kananay ‘Apu Dios, mumpasalamatak ke he-a te maphodak an adiyak umat nadah udum an tatagun natalam da ya gaga-ihoy pangi-eda ya ihuyop day bokon

da inayan. Mumpasalamatak bo ta maphodak an adiyak umat kediyen tagun mun-amung hi buwis, ¹² ya duway algo nah hinlingguwan di adik panganan an abunay dumasadasalak ya am-in di lumuwok ya iappitan daka.’ ¹³ Hana ke damdaman mun-amung hi buwis ya e naappil ot iyuung na gapuh baina ot mundasal. Pungkulpig nay pagona gapuh puntutuyu nah liwat na an kananay ‘Apu Dios, homkonak te naliwatak.’ ”

¹⁴ Ot kanan Jesus di “Kalyok ke dakayun nan mun-amung hi buwis ya immanamut an timbal Apu Dios di dasal na, mu nan Pharisee ya ugge timbal Apu Dios di dasal na. Te nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, mu nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.”

Hay kialigan nadan u-unga

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵ Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus ta idasalana dida, mu handih tinibon nadan disipulos hidiye ya inhong-ak da dida. ¹⁶ Mu inayagan Jesus dadiyen tatagu ya nadan imbabaleda ot kanana nadah disipulos nay “Adiyu iadiy aliyen di u-ungan hanon. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda. ¹⁷ Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di ammod dat ahi migappat hi pun-ap-apuwana.”

Hanan kadangyan an immeh kad-an Jesus

(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

¹⁸ Wada on ap-apun kananan Jesus di “Maphod an apu, nganney atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?” ¹⁹ Ya kanan Jesus di “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum hi maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu. ²⁰ Inilam nadan intugun Apu Dios an

kananay ‘Adim ihuyop di bokon mu inayan, adika pumate, adika mangako, adika munlangkak ya un-unudom da amam ke inam.’” ²¹ Kananay “Man-u danae te nipalpu tuwalih kaungak ya inun-unud ku.” ²² Dingngol Jesus hituwen kinalina ya kanan an hiyay “Mu waday ohah kudang mu. Ume kat em igattang am-in di limmum ta idat mu nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangan mu langit. Hituwey atom ya ahika niunud ke ha-on.” ²³ Dingngol nan taguh diye ya u-umyung te kaddakaddangan. ²⁴ In-ang-ang Jesus ot kananay “Naligat di kadangan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁵ Ipidwak an kalyon ke dakayun naligat di kadangan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu hay hogpan di kamel hi tolok di bilat.” ²⁶ Kanan nadan nangngol di “Dahdi nin moy mihwang?” ²⁷ Kanan Jesus di “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelan an am-in.” ²⁸ Ya kanan Pedroy “Apu, dakami ya tinaynan miy nunhituwan mi ot miunud kamin he-a.” ²⁹ Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun tinayanay balena, inayana, tutulang na, aammod na ya imbabalena gapuh pangipainilaanah pun-ap-apuwan Apu Dios ³⁰ ya dakol di midat ke hiyad uwani ya hantuh kapoppogan di luta ya midatan hi biyag an maid di poppog na.”

Hay pitlunah nangibagaan Jesus hi katayana

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulosna ot handih ammuna da ya kanan diday “Deyan ume takud Jerusalem te hidiy umannung an am-in di intudok handidan profetas mipanggep ke ha-on an Panguluwan di tagu. ³² Ahiyak alan hanadah tatagun bokon Judyu ta

ahiyak taltalangaan ya panadngolan ya ahiyak punhingtutuppaan ke dida. Ahiyak punhoplat ya ipipateyak,³³ mu mamahuwanak hi mikatlun algo.”³⁴ Mu adida maawatan hituwen kinalin Jesus te uggeda inilay kibalinana ya hin nganney kalkalyona.

*Hay nangaanan Jesus hi kulap nan tagu
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)*

³⁵ Handih manatong da Jesus ad Jerico ya wada on nakulap an um-umbun nah pingngit di kalatan mungkodkoddo nadah mala-u. ³⁶ Dingngol nan nakulap an mungkala-uy dakol an tatagu ya kananay “Kon tipe, nganney ma-ma-at?” ³⁷ Kanan day “Mungkala-uh Jesus an iNasaret.” ³⁸ Indani ya tinumkuk an kananay “Apu Jesus an holag David, homkonak anhan!” ³⁹ Ya inhong-ak nadan namangulun tatagu ta kanan dat umop-opya ot kuma. Mu muntukuk ot ya abu an kananay “Apu an holag David, homkonak anhan!” ⁴⁰ Immohnong hi Jesus ot kalyana didat ialy da nan nakulap hi kad-ana. Handih nih-up ya kanan Jesus ke hiyay ⁴¹ “Nganney pinhod mun atok ke he-a?” Ya kananay “Apu, pinhod kun pakatibowak.” ⁴² Ya kanan Jesus di “Nakaan moy kulap mu te hay pangulug mun ha-on.” ⁴³ Pinghanadi ya pakatibo ot miunud ke hiyan daydayawonah Apu Dios. Ya am-in da nan nanibon diye ya dinyaw da damdamah Apu Dios.

Hay mipanggep ke Jesus ya hi Sakeyus

19

¹ Mungkala-u da Jesus ad Jerico ² ya wada on tagun hi Sakeyus di ngadanan kadangyan te hiyay ap-apun nadan mun-amung hi buwis. ³ Pinhod nan abun tibon hi Jesus, mu dakol di tagu yaden hiya ya naakhop bo udot, ta maid di innunan manibon hiya. ⁴ Kinali hay mo inat na ya bintik

na ot e kumayat nah kaiw an sycamore ta waday atonan manibon hiya hin mala-uh di. ⁵ Handih nipottok hi Jesus hi kad-an Sakeyus ya intangad na ot kananay “Sakeyus, gal-am, duma-ul ka te umeyak ad uwanih baleyu.” ⁶ Hi Sakeyus ya ginalgal-anan dimma-ul nah kaiw an maan-anlan mangikuyug ke Jesus hi baleda. ⁷ Am-in da nan tatagun nanibon Jesus an immeh balen da Sakeyus ya tumtumbukon dah Jesus an kanan day “Tipe mo ahan ta e umeh balen di naliwat an tagu?”

⁸ Hidih balena ya timmaddog hi Sakeyus ot kananan Apu Jesus di “Apu, ad uwani ya idat kuy godwan di limmuk nadah nawotwot ya deket waday inalak hi ibbak an tagu te tinalam ku ya mamin-opat di kadakolnay bayadak ke hiya.” ⁹ Kanan Jesus ke hiyay “Ad uwani ya mihwang am-in di tagu tuh nunhituwam te he-a ya holag daka tuwalin Abraham gapuh pangulug mu. ¹⁰ Te ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan mangihwang hi tatagun nihi-an ke Apu Dios ta mihayyup dan hiya.”

*Hay ab-abig mipanggep nadah muttatyu ya nan pihhu an impad-on di apudan dida
(Mateo 25:14-30)*

¹¹ Kediyeen mundongdongngol nadan tatagu ya nun-ab-abig boh Jesus hi mipanggep hi datngan di pun-ap-apuwan Apu Dios. Gapu te nih-up dad Jerusalem ya kanan da nin on deket dumatong hi Jesus hidu ya tibon da moy kilappuwan di pun-ap-apuwan Apu Dios. ¹² Kanan Jesus di “Wada on kadangyan an ap-apun immeh nidawwin boblet ena dawaton di kalebbenganan mun-ap-apu ne ahi ni-bangngad. ¹³ Handih e ume ya inayagana nadan himpulun muttatyuna ot ikap-ongana didah pihhu ot kananan diday ‘Hituwey pumpuunnan yu ta wada key limmu yun tuwe ya nangamung hantuh ahik kibangngadan.’

¹⁴ Mu wadaday kaboblayanan humihhingit ke hiya ot umitud-ak dah e mangalin adida pinhod an hiyay mun-ap-apu. ¹⁵ Mu takon di athidi ya hiya metlaing di nun-ap-apu. Immanamut hi baleda ot ayagana nadan muttatyunan nangidatanah pihhu ot mahmahana hin kaatnay numbalinan nan pihhuna.

¹⁶ Hanan namangulun immalih kad-ana ya kananay 'Apu, nan pihhun indat mun ha-oy ya naminhimpulun dimmakol.' ¹⁷ Ya kanan nan apu day 'Maphod kan muttatyu, maan-anlaak ke naen inat mun takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu. Ot gaput athina ya he-ay pumbalinok hi ap-apun di himpulun boble.'

¹⁸ Immali nan nikadwa ya kananay 'Apu, nan pihhun indat mun ha-oy ya naminliman dimmakol.' ¹⁹ Kanan nan apuda ke hiyay 'He-ay mun-ap-apu hi liman boble.'

²⁰ Immali nan mikatlu ot kananay 'Dehtu nan pihhun indat mun ha-on. Handih nangidatam ya linibbutak ot italuk. ²¹ Timmakutak te inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi pihhum, kinali abunay intaluk. Oha bo ya pakialam di limmun di udum an tatagun unggem nun-atuwan.' ²² Kanan nan apuda ke hiyay 'Gaga-iho kan muttatyu. Adi daka mabalin an pundinolan. Hanan kinalim di pangastiguwak ke he-a. Inilam tuwalin athidiyak ²³ ya tipet em intattalu tun pihhuk? Kudukdul nay inha-ad muh bangkot wada ot ni-moy ittay hi nid-um ad uwanin nibangngadak.'

²⁴ Ot kanana nadah udum an muttatyunan muntattad-dog di 'Alan yu nan pihhun impabangngad nat idat yu nah dakdakol di pihhuna.' ²⁵ Mu kanan nadan muttatyuy 'Apu, dakol bo tuwaliy pihhuna ya tipe bot e idat ke hiya?' ²⁶ Kanan nan apu day 'Kalyok ke dakayun hay tagun ipaptok nay wadan hiya ya mad-uman. Mu hay tagun adina ipaptok di wadan hiya ya takon di ittay ya mama-id

hidiyen wadan hiya. ²⁷ Hanada ken tatagun adida pinhod an ha-oy di pun-ap-apu da ya ialy yu ta patayon yu didah hinanggab ku.’ ”

Hay nangayan Jesus ad Jerusalem ot kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-29)

²⁸ Inab-abig Jesus hituwe ot ipangpangulu nan umed Jerusalem. ²⁹ Manatong dad Betpage ya Betania an wadada nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulosna. ³⁰ Kananan diday “Ekayun dih boble. Dumatong kayu keh di ya tibon yu on ka-ongal na an kabayu an ugge ni-an natakayan. Ubadon yu ne in-ali yuh tu. ³¹ Deket waday kumalin kananay ‘Antipet pun-ubad yu?’ Ya kanan yuy ‘Mahapul nan Ap-apu taku.’ ”

³² Imme da nan duwan intud-ak Jesus ya makulug nan kinalina. ³³ Handih pun-ubad day gakod nan kabayu ya kanan nan kon kabayuy “Antipet pun-ubad yu?” ³⁴ Kanan day “Mahapul nan Ap-apu taku.” ³⁵ In-e da nan kabayuh kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog nan kabayu ot mitakkeh Jesus. ³⁶ Handih mange da Jesus an nalpu da nah Bilid an Oliba ya kinaan nadan tataguy oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanonah pundayaw dan hiya.

³⁷ Am-in nadan tatagu an miunuunud ke hiya ya makan-anla dan itukutukuk day pundayaw dan Apu Dios gapu nadah tinibo dan inat nan milagro. ³⁸ Kanan day “Madayaw hantun ap-apun intud-ak Apu Dios.* In-ali nay linggop Apu Dios. Madayaw hi Apu Dios an Katagtagayan.”

³⁹ Wadada nadan udum an Pharisee an kanan dan Jesus di “Apu, kaliyam hantudan niunud ke he-at umop-opya

---

* 19:38 19:38 Psalm 118:26

da.” ⁴⁰ Himmumang ot kananay “Kalyok ke dakayun deket umop-opya da ya hantudan batu mangitkuk hi pundayaw dan Apu Dios.”

Hay ongal an homok Jesus nadah tataqud Jerusalem

⁴¹ Manatong da Jesus ad Jerusalem ot iang-ang nah di ya munluluwa gapuh homok na nadah bimmobleh di. ⁴² Kananay “Gulat na ke ot ahan ta mangulug kayun ha-on an kalpuwan di linggop ya wada ot di linggop ke dakayu. Mu adi mo mabalin. ⁴³ Mahmok kayu te ahi dumatong di algon ahi aladan di buhul yuy bobleyu ya likkubon dakayu ta adinadaman ekayu bumtik. ⁴⁴ Ahida dadagon tun bobleyu Jerusalem ya pumpate dakayu ya nadan imbabale yu. Dadagon dan am-in, takon nadan binattun babale yu ya pumpai da. Athituy ahi maat te ha-oy an intud-ak Apu Dios an mangihwang ke dakayu ya uggeyak inabulut.”

Hay nangayan Jesus nah Templo

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Hinumgop hi Jesus nah Templo ot pun-ipalah-una nadan munggattang nah bohongna ⁴⁶ ot kananay “Impitudok Apu Dios an kananay ‘Hay balek ya pundasalan.’† Mu deyan impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal.”

⁴⁷ Ot nipalpun diye ya kabigabigat on hidi nah Templo yuh puntuttuduan Jesus. Hanadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan ap-apun di Judyu ya numanomnom dah aton dan mamaten hiya. ⁴⁸ Mu maid di innun da te am-in da nan tatagu ya pakaddonglon day ituttuduna.

Hay kalpuwan di kabaelan Jesus

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

---

† 19:46 19:46 Isaiah 56:7

20

¹ Ohan algon muntuttuduh Jesus nadah tatagun naamung nah dolan nan Templo mipanggep hi ongal an pamhod Apu Dios. Ya immalih kad-ana nadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ² Ot kanan dan hiyay “Nganney lebbeng mun mangat am-in nah at-attom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?” ³ Hinumang nan kananay “Wada ni-an di ibagak ke dakayu. ⁴ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?” ⁵ Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day “Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina kalyon di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’ ⁶ Deket bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya bumnal hantudan tatagu te kulugon dan hi Juan ya profetas.” ⁷ Ot kanan da mon hiyay “Toan. Uggemi inila.” ⁸ Ot kanan Jesus ke diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi lebbeng ku.”

*Hay kialigan nadan mangipaptok hi luta
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)*

⁹ Nuntuttudu boh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay “Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Impaabang na ot ahi umeh udum an boble ot mabayag hidi. ¹⁰ Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunan e mangalah dowana. Mu nadan mun-abang ya binakdungan da nan muttatyu ot itud-ak dan maid di indat da. ¹¹ Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ot pumba-inan da ot itud-ak da an maid boy indat da. ¹² Intud-ak bon nan kon lutay mikatlun muttatyuna ya liniputan da ot iwele da. ¹³ Indani ya kanan nan kon lutay ‘Nganne nin moy

atok? Agat tun impakappinhod kun imbabalek di itud-ak ku. Wadan lispituwon da.’¹⁴ Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya kanan day ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.’¹⁵ Dimpap da ot iedah bah-el nan lagunta ot patayon da.” Ot kanan Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang?¹⁶ Kon adina e pumpate dida ta paabang nah udum nan laguntana?” Ya kanan nadan mundongdongngol di “Hana ot ahan ta adi maat.”¹⁷ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Nganne moy kibalinan nan nitudok an kananay

‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.’*

¹⁸ Am-in nadan tatagun mun-oga kediyen batu ya ahi mungkagi-uy gunit da ya nadan kag-ahan diyen batu ya magmik da.”†

¹⁹ Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan ap-apun di padi ya inila dan diday nangipadngolan Jesus nah ab-abig na, kinali eda ot dopapon kediyen, mu tumakut da nadah tatagu.

*Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)*

²⁰ Indani ya halipat-an da moh Jesus ot umitud-ak dah e mundongdongngol hi kihallaan di kalyona ta waday pangigadulan dah ipabahul dan hiya ta eda ipahumalya

---

* 20:17 20:17 Psalm 118:22-23 † 20:18 20:18 Hay kialigan nadan tatagun mun-oga nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.

nah gubernador. ²¹ Hanadan nitud-ak ya kahimbaggabagon dan kanan day “Apu, inila min makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan makulug an pangien Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. ²² Kalyom ke dakami, kon miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyu hi buwis nah ap-apud Roma?” ²³ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kanan diday ²⁴ “Ipatibo yun ha-oy on kalang.” Impatibo da ot kanan Jesus ke diday “Dahdiy kon anga ya kon ngadan hi wada tuh kalang?” Kanan day “Hi Cesar.” ²⁵ Ot kananay “Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya.” ²⁶ Ot maid di eda pangigadulan hi eda pampapan ke hiya te maid di dingngol dah nihallan kinalinah hinangngab nadan tatagu. Oha bo ya namodwong dah inhumang na ot nala mo ot op-opya da.

Hay kamahuwan

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nadan mangalin adi mamahuwan di nate. ²⁸ Kanan dan hiyay “Apu, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate. ²⁹ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki. Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda. ³⁰⁻³² Binoltan nan nikadwa ya nate, mu maid boy imbabale da. Athidiy naat nah nikatlu. Numboboltanan dan am-in, mu nate dan maid di imbabale dan am-in. Indani ya nate mo nan

babai. ³³ Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babai an deyan am-in da ya in-ine da?”

³⁴ Kanan Jesus di “Hituh luta ya mun-iine day tatagu, ³⁵ mu nadan mamahuwan an midatan hi biyag an maid di poppog na ya adida mun-iine ³⁶ ya adida mo mate te umat dah anghel. Diday imbabalen Apu Dios an ahina mahuwan. ³⁷ Hay kamahuwan di nate ya makulug. Takon di hi Moses handih done ya inilanan makulug hidiye. Hay kitib-ana ya nan intudok na mipanggep hi nunhumman-ganan dan Apu Dios nah mundadalang an kakaiw an hay kinalin Apu Dios ya hiyay Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob. ³⁸ Kinali hituwey panginilaan takun dadiyen aammod ya matagu da te hay mataguy mundayaw ke Apu Dios an bokon hay nate. Hi Apu Dios ya ibilang nan matagun am-in di mangulug takon nadan nate.”

³⁹ Hanada ke damdaman udum an muntuttuduh Tugun Moses ya kanan day “Apu, niptok kayah naen inhumang mu.” ⁴⁰ Waday oha mo on mun-ogon an mamagbagan hiya te bumain da.

*Hay mipanggep nah tinuddun Apu Dios an Kristo
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)*

⁴¹ Kanan bon Jesus ke diday “Hay nituttudu ya malpuh holag David nan Kristo, mu tipet hi David ya kalyonay Apu nah Kristo? ⁴²⁻⁴³ Te hay kalyon David nah intudok nan liblu an Psalms ya kananay

‘Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.’[‡]

⁴⁴ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya holag David?”

*Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)*

[‡] 20:42-43 20:42,43 Psalm 110:1

⁴⁵ Mundongdongngol nadan tatagu ya kanan Jesus nadah disipulos nay ⁴⁶“Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-unud nadah muntuttuduh Tugun Moses. Dida ya mumbulwati dah andukke ta imatunan di tatagu dida an mittulu da peman. Ya pinhod dan abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu. Ya pinhod da bon umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul. ⁴⁷ Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay panibon di tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot an diday munhaul nadah nabalun binabai ta pun-ala day limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida.”

*Hay indat nan nabalun babai nah Templo
(Marcos 12:41-44)*

21

¹ Handih mun-ang-ang-ang hi Jesus ya tinibona nadan kakadangyan an pun-iha-ad day pihhuda nah pangiamungan hi pihhun idat di tataguh Templo. ² Immali on nakawwotwot an nabalun babai ya dudduwan hepeng di inha-ad na. ³ Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok an hanan duwan hepeng an inha-ad nan babaiy nabalbalol mu nan inha-ad nadan kakadangyan. ⁴ Te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad hidiyen am-in.”

*Hay kadadagan nan Templo
(Mateo 24:1,2; Marcos 13:1,2)*

⁵ Wada nadan udum an disipulos an punhuhum-manganan day kaphod nan Templo te maphod nadan

nikapyan batu ya nadan udum an nun-idat di tatagun in-appit dan Apu Dios. ⁶ Dingngol Jesus ya kananay “Man-ut maphod dadiyen tibtibbon yu, mu udum hi algo ya mapain am-in danae ta maid di ohan batun e munnanong hi niha-adana.” ⁷ Ya kanan dan hiyay “Apu, kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim ya nganney ahimi pangimatanan?”

*Hay punligligatan ya hay punholholtapan hi udum hi algo
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)*

⁸ Ot ituttudun Jesus di mipanggep kediye. Kananay “Halipat-an yu ta adi kayu mahaul te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ya ahida bo kanan di nih-up di kapoppogan di luta, mu adiyu kaya kulugon. ⁹ Ya ahiju donglon di gubat ya guluh kabobboble, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta.

¹⁰ Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat ¹¹ ya waday nakakkal-ot an kolyog. Waday bitil ya dogoh kabobboble, ya wadaday ahi maat an katatakut ya wadaday pangimatunan hi kabunyan an umipamodwong. ¹² Mu hay mamangulun maat ta ahi danae ya ahi kayu munholholtap. Ahi dakayu dopapon ta humalyaon dakayu nadah ap-apuh simbaan di Judyu ta edakayu ikalabut. Ya hay udum ke dakayu ya humalyaon dakayuh gobernador ya nadan natag-en ap-apu gapuh pangulug yun ha-on. ¹³ Kediye ahiju pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on. ¹⁴ Mu adi kayu madanagan hi ahiju ihumang ¹⁵ te hayoy di ahi nangamung an mangipanomnom hi ihumang yu ta adida pakaapput ke dakayu. ¹⁶ Waday udum ke dakayun ahi ipadpap di ammod yu, tutulang yu ya hay iiba yu ya ahida pipatey udum ke dakayu. ¹⁷ Ahi dakayu

hilingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-on. ¹⁸ Mu takon di athidi ya adinadaman ekayu miwalong te ipaptok dakayun Apu Dios. ¹⁹ Hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di pangulug nan ha-oy ya mihwang.

Hay kadadagan di boblen Jerusalem

(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

²⁰ Deket tibon yun linikkub di tindaluy Jerusalem, ya hidiyey ahiyu pangimatunan an nih-up moy kadadagan diyen boble. ²¹ Kediye ya nadan tataguh kabobbobled Judea ya ahida bumtik hi bilid. Takon nadan tatagud Jerusalem ya ahida bumtik. Ya nada ken tatagun nibatanaan ya adida umeh di. ²² Te hantuh algon kadadagan nan boblen Jerusalem ya hidiyey ahi umannungan di kalin handidan profetas Apu Dios mipanggep hi pangastiguwana nadah tatagun adi mangulug ke hiya. ²³ Kediye ya mahmok da nadan binabain himmiga ya nadan waday golang na. Ahi nahalman di punholholtapan nadan tataguh di te hidiyey kastiguda. ²⁴ Hanadan udum an tataguh di ya ahi patayon nadan bokon Judyu ya nadan udum ya ibtik da didah udum an boblet miwahit dah kabobboble tuh luta, ta nadan bokon Judyuy mihannot ta diday mun-ap-apud Jerusalem ingganay madatngan di tiempon gintud Apu Dios an kapoppogan di pun-apapuan da.

Hay ahi bo aliyen Jesus

(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

²⁵ Wadaday ahiyu tibon hi kabunyan. Ahi malumman di algo, bulan, ya nadan bittuwon. Am-in di tataguh kabobboble tuh luta ya tumattakut da ya kumanol-o dah pangngolan da nah bungug di nakal-ot an dalluyun hi baybay. ²⁶ Ahida mungkahalangob di tataguh takut da

gapuh ma-ma-at tuh luta ya ad kabunyan te maid di potok na. ²⁷ Deket magibbuh tuwe ya hantuh ahik aliyan an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaelak ya kidayawak. ²⁸ Hantuh ahi kaatan datuwe ya adi kayu tumakut, mu mun-am-amlong kayu te nih-up moy kapoppogan di ligat yu.”

Hanan kaiw an fig

(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

²⁹⁻³⁰ Impainnab-abig Jesus an nuntuddu mipanggep hi ahina kibangngadan an kananay “Nomnomon yu ke nan kaiw an fig ya nadan udum an kaiw an deket mamuddal di tubuda ya nih-up di tialgo. ³¹ Ahi athidih pun-ap-apuwan Apu Dios an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yu mon nih-up di pun-ap-apuwan Apu Dios. ³² Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe. ³³ Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnananong ta nangamung.”

Mahapul an halipat-an takuy ahi bo aliyan Jesus tuh luta

³⁴⁻³⁵ Ya kanan bon Jesus di “Halipat-an yu ta bokon hay hamul ya butobutong di nonomnomon yu ya bokon ya abu hay kahapulan yud uwanin katagu yuy ikakagu yu te hingkakatang ya umaliyak an munhumalyah tatagu tuh luta ya maakhupan kayu. ³⁶ Hay maphod ya mundadaan kayu ta nangamung. Mundasal kayun Apu Dios ta bad-dangan dakayun mangippol ke dadiyen holholtapon yu ta madinol kayun ahi tumaddog hi hinangngab kun Pangu-luwan di tagu.”

³⁷⁻³⁸ Kabigabigat on nuntuttuduh Jesus nah Templo ta dakol nadan tatagun humalaman an e mundongol hi ittutuduna. Mu deket nahilong on immen nah Bilid an Oliba ta e mun-iyang hidi.

*Ihik nadan buhul Jesus an mamaten hiya
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1,2; Juan 11:45-53)*

22

¹ Mungkadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast an hidiye boy Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios. ² Hanadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. Man-u ket idalunu da ya tumakut da nadah tatagu.

*Hay nangabulutan Judas an ihdul nah Jesus
(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10,11)*

³ Indani ya nihkop hi Satanas ke Judas Iskariote an oha nadah himpulut duwan disipulos Jesus ⁴ ot umeh kad-an dadiyen ap-apun di padi ya nadan ap-apun di tindalun mungguwalya nah Templo ot e makihummangan mipanggep hi pangipadpapana ke Jesus. ⁵ Ya immamlong da ot kalyon day idatan dah pihhu. ⁶ Katobatobal hi Judas ot nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus an maid di manginila.

Hay e nundadaan nadan disipulos hi kanon da kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Nadatngan nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ya kediyen algoy pangiappitan da nah kalneron hamulon dah panginomnoman dah Nala-uwan di Anghel Apu Dios. ⁸ Ot itud-ak Jesus da Pedro ke Juan an kananay “Ume kayu ta eyu idadaan di panganan taku tuh piyesta.” ⁹ Kanan day “Daanay emi pundadaan?” ¹⁰ Kanan Jesus di “Ume kayuh di nah boblet deket tibon yu nan tagun nun-agtuh buwod ya unudon yu nah balen

hogpana ¹¹ ta kanan yu nah kon baley ‘Kanan nan Ap-apu takuy daanay panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?’ ¹² Ot ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan gladun dehdin am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaanan hi kanon taku.” ¹³ Ot ume da nan duwa ad Jerusalem ya makulug peman nan kinalin Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.

Hay nanganan da Jesus kediyen Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios

(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinth 11:23-25)

¹⁴ Kediyen panganan da ya inumbun da Jesus ya nadan disipulosna. ¹⁵ Ya kanan Jesus di “Nabayag an pinhod kun abun makikan ke dakayu ketuwen piyesta ta ahiyak munholholtap. ¹⁶ Adiyak mo makikan ketuwen piyesta ingganay umannung am-in di pinhod Apu Dios nah pun-ap-apuwana.”

¹⁷ Indani ya inalnan Jesus nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat ke Apu Dios ot kananay “Alan yu tun basu ta uminum kayun am-in. ¹⁸ Kalyok ke dakayu an mipalpuwani ya adiyak mo uminum hi athitun mainum inggana hantuh kadatngan di pun-ap-apuwan Apu Dios tuh luta.”

¹⁹ Inalana bo nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong nan didan kananay “Hituwey adol kun miappit hi kiphodan yu. Athituy aton yu ta panginomnoman yun ha-on.” ²⁰ Nagibbu dan nangan ya inalana bo nan basu ot kananay “Hituwen inumon yuy kipaannung nan balun nakitobbalan Apu Dios an kiphodan yun boklaok hi katayak.

²¹⁻²² Ha-oy an Panguluwan di tagu ya mateyak tuwali te hidiyey ninomnom Apu Dios an maat, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on an oha ke dakayun

wadah tud uwani.” ²³ Kinalin Jesus hituwe ya waday ohan dida on munhin-aang-ang da ya munhimbabaggaan da hin dahdin diday ahi mangat kediye.

Hay pangi-en di tagun natag-ey saad na

²⁴ Indani ya munhahannu nadan disipulos hin dahdin diday natagtag-ey saad na. ²⁵ Ot kanan Jesus ke diday “Hay pangi-en nadan ap-apu ya diday mumbaal hi tatagu on kanan day makabbaddang da. ²⁶ Mu adi umat hidin dakayu. Hanadan natag-en umat hi panguluwan ya adida ipatag-ey adol da, mu miingngo dah udidiyan. Athidi bo nah ap-apun adina ipatag-ey adol na, mu miingngoh muttatyu. ²⁷ Dahdiy natagtag-ey saad na? Hanan inumbun an idadaanan hi kanona weno nan mangidadaan. Manu te makulug an hanan idadaanan hi kanonay natagtag-ey saad na, mu adi umat hidin ha-on te muttatyuwak ke dakayu takon di ha-oy di Apu yu.

²⁸ Dakayu ya uggeyak inwalong takon handih nunholholtapak. ²⁹ Kinali deyan kalyok an ahi dakayu pun-apuwon umat ke ha-on an impun-ap-apuwak ke Ama. ³⁰ Ahi kayu makikan ya makin-um ke ha-on hantuh ahik pun-ap-apuwan. Ya dakayu boy ahi pun-ap-apun nadan holag di himpulut duwan imbabalen Israel.”

Hay nangipainilaan Jesus hi ahi pangihautan Pedro hi nanginilaanan hiya

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ Kimmalih Jesus ot kananay “Simon Pedro, donglom tun kalyok. Imbagan Satanas ke Apu Dios an punholholtapon dakayu ta iwalong yuy pangulug yun ha-on. ³² Mu idasalan dakayu, namam-a ke he-a Simon, ta adim iwalong di pangulug mun ha-on. Ahi kumapuy di pangulug mu, mu deket muntutuyu ka ya mahapul an baddangam nadan ibbam ta mihamad di pangulug

da.”³³ Mu kanan Pedro ke hiyay “Apu, adik iwalong di pangulug kun he-a. Takon di makikalabutak ke he-a weno makikateyak ke he-a ya makakullug an adik iwalong di pangulug ku.”³⁴ Kanan Jesus di “Kalyok hituwen he-a Pedro an mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi tumalan-uy manuk.”

³⁵ Kanan Jesus ke diday “Handih nangitud-akak ke dakayuh eyu pangipainilaan hi mipanggep ke ha-on ya in-adik di pangitabinan yuh apatut yu ya hakbat yu ya in-adik di pumbalunan yuh pihhu, ot kon waday nungku-dangan yuh mahapul yu?” Ya kanan day “Maid.”³⁶ Ya kanan Jesus di “Mu ad uwani ya adi athidi. Dakayun waday pihhuna ya hakbat na ya mahapul an al-alan yu. Deket maid di ispada yu ya umigatang kayuh bulwatiyu ta gumatang kayu.”³⁷ Athidiy aton yu te umannung nan nitudok mipanggep ke ha-on an kananay ‘Milagat hi naat nadah gaga-ihon tatagu.’”³⁸ Handih nangalyana ke didan mahapul day ispada ya kanan dan hiyay “Apu, dehtu moy duwan ispada.” Ya kananay “Damanah nae.”

*Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)*

³⁹ Limmah-un hi Jesus ot ume nah Bilid an Oliba an oggana tuwali pangayan ya niunud nadan disipulosna.⁴⁰ Dimmatong dah di ya kanan diday “Mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat.”⁴¹ Kinalinah tuwe ot ume-elen e mundasal. Kananan Apu Dios di⁴² “Ama, daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud bokon hay pinhod ku.”⁴³ Indani ya waday anghel Apu Dios an numpatibon nalpuh langit an mangipal-ot ke hiya.⁴⁴ Hi

---

* 22:37 22:37 Tibon yuy Isaiah 53:12

Jesus ya kumanol-o ot namahig di lingot nan kay dalan muntottod, mu taganay dasal.

⁴⁵ Indani ya timmaddog ot umeh kad-an nadan disipulosna ya nakahhuyop da te naatu da ya u-umyung da gapuh maat ke Jesus. ⁴⁶ Kanan Jesus ke diday “Tipe bot nahuyop kayu? Bumangun kayu ta mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat.”

Hay nampapan dan Jesus

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

⁴⁷ Pungkali nah tuwe ya immali day dakol an ingkuyug Judas an oha nadah himpulut duwan disipulosna. Immeh Judas ot awalona hi Jesus. ⁴⁸ Ot kanan Jesus di “Judas, kon inawalak ta ihdulak hi katayak an Panguluwan di tagu?” ⁴⁹ Handih tinibon nadan disipulos hidiyen mama-at ya kanan day “Apu, pinhod mu an pumpalang mi dida?” ⁵⁰ Ot nan ohan dida ya inuknut nay ispada na ot palangonay wawwan an ingan nan muttatyun nan natagen padi. ⁵¹ Mu kanan Jesus di “Ammuna.” Ot ipabangngad nay ingan nan muttatyu ot mapoy-an.

⁵² Kanan Jesus nadah ap-apun di padi ya nadah ap-apun di guwalyan nan Templo ya nadah mangipangpanguluh Judyuy “Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakababhulanak? ⁵³ Tipet kabigabigat an wadaak nah Templon muntuttudu ya uggeyak dimpap? Mu takon te ad uwaniy pangiatan yu nah pinhod Satanas.”

Hay nangihautan Pedro an inilannah Jesus

(Mateo 26:57,58,69-75; Marcos 14:53,54,66-72; Juan 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Kediye dimpap dah Jesus ot iedah balen nan natagen padi ya niunud hi Pedro, mu ugge nih-up. ⁵⁵ Tinibonan

nun-apuy da nah dola ot makianidu. ⁵⁶ Indani ya to-tokolon nan ohan babain muttatyuh Pedro ot kananay “Hituwe ot di ohan ibban Jesus.” ⁵⁷ Mu inhaut Pedro an kananay “Bokonak! Uggek inilah diyen tagu.” ⁵⁸ Indandani bo ya waday ohan tagun nanibon hiya ot kananay “He-a ot di ohan ibban Jesus!” Mu kanana boy “Bokonak.”

⁵⁹ Indani bo ya waday immalih ohan tagu ya kanana bo damdamay “Takon ahan ot hituwey ohan ibban Jesus te iGalilee.” ⁶⁰ Mu athidi bon kananay “Toan, uggek pe inilah naen pungkalm.” Pungkalinah tuwe ya timmalan-uy manuk. ⁶¹ Nunwingih Apu Jesus ot iang-ang nan Pedro ya ninomnom Pedro nan kinalinan kananay “Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk.” ⁶² Ot lumah-un hi Pedro ot mungkoga gapuh tutuyu nah nangihautana ke Jesus.

*Hay nanaltalangaan da ya numpanoplatan dan Jesus
(Mateo 26:67,68; Marcos 14:65)*

⁶³ Hanadan mungguwalyan hiya ya tinaltalangaan da on nun-inhohoplatan da. ⁶⁴ Hinaniyan day matanah luput ot punhindadaw-eyan da on kanan day “Dahdi tuwaliy nundaw-en he-a?” ⁶⁵ Ya pinanadngolan da.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab nadan ap-apun di Judyu

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Biggabiggatnah nabiggatana ya naamung dan am-in nadan mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi, ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot iedah Jesus ke dida. Ot kanan dan hiyay ⁶⁷ “Humangom tun ibaga mi. An he-ah Kriston mangipaptok am-in hi tagu?” Kananan diday “Takon di kanak di om, ya adiyu damdama kulugon. ⁶⁸ Ya deket waday ibagak ke dakayu ya adiyu humangon.

⁶⁹ Mu mipalpud uwani ya ha-oy an Panguluwan di tagu ya umbunak hi winawwan Apu Dios an kabaelasan am-in.”
⁷⁰ Am-in nadan tatagun wadah di ya kanan dan hiyay “Ot he-a mo nan Imbabalen Apu Dios?” Hinumang na didan kananay “Om, makulug hinaen kinali yu.” ⁷¹ Ya kanan nadan ap-apuy “Deyan dingngol takun am-in hinaen kinalina, kon kah-in pay di waday udum an muntistigu?”

Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus

(Mateo 27:1,2,11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

23

¹ Ot tumaddog am-in nadan munhumalya ot iedah Jesus hi kad-an Pilatu an gobernador ot kanan day ² “Hituwen tagu ya itanuttudu na nadah ibbamin Judyuy pangahingan dah linteg di gubilnu. Ya iadi nay pumbayadan hi buwis nah gubilnun di Roma. Ya kanana boy hiyay Kristo an pinilin Apu Dios an mumpatul.” ³ Ot kanan Pilatu ke Jesus di “Kon he-ay patul di Judyu?” Hinumang nan kananay “Deya ot an hinaey kanam.” ⁴ Kanan Pilatu nadah ap-apun di padi ya nadah udum an naamung di “Maid di mahamak kuh bahul tuwen tagu.” ⁵ Mu ipapilit dan kanan day “Huhhumlun di ituttudu nah punaawwitan am-in di tatagud Galilee ta deyan dimmatong hitud Judea.”

Hay nunhumalyaan Herod ke Jesus

⁶ Handih dingngol Pilatuh tuwe ya minahmahana hin iGalilee hi Jesus. ⁷ Handi ininnilan Pilatu an iGalileeh Jesus ya impae nah kad-an Herod an ap-apud Galilee ta hiyay munhumalyan Jesus te kediye ya nipaddin wadah Herod ad Jerusalem.

⁸ Immamlong hi Herod hi nanib-anan Jesus te nabayag an pinhod nan tibon. Dakol di dingngol nan inat nah

milagro ta pinhod na ot an tibon di udum an milagron atona, mu maid. ⁹ Dakol di minahmahan Herod ke hiya, mu adi humumang. ¹⁰ Ot nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an muntattaddog hidi ya namahig an pun-itkuk da nan kanan dan bahul na. ¹¹ Hi Herod damdama ya nadan tindaluna ya tinaltalanggaan da ya numpadngolan da. Impabulwatin nadan tindalu nan bulwatin di patul ke Jesus ot pabangngadon dah kad-an Pilatu. ¹² Nipalpun diye ya nunggayyum uppe da Herod ke Pilatu yaden numbuhhulan da handi.

Hay pamatayan dan Jesus

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39—19:16)

¹³ Impaayag Pilatu nadan ap-apun di padi, ya nadan ap-apun di Judyu ya nadan udum an tatagu ot ¹⁴ kanan diday “Kanan yuy ituttudun tuwen taguy pangahingan yuh linteg, mu dingngol kuy kalinah nunhumalyaak ke hiya ya maid di ena numbahulan ke danaen eyu ipabahul ke hiya. ¹⁵ Takon hi Herod an nunhumalyan hiya ya kananay maid peman di bahul tuwen tagu ot pabangngadonah tu. Ta nganne moy gapunah e pamatayan ke hiya? ¹⁶ Hay ke ot pe kanak ya ipahoplat ku ya ahik impae.” ¹⁷ [Katootoon on mahapul an waday ohan ipaen Pilatuh balud hin nadatngan nan Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios.] ¹⁸ Mu am-in nadan tatagu ya muntukuk da an kanan day “Patayon yuh naen tagu ta hi Barabbas di ipae yu.” ¹⁹ Hi Barabbas an nibalud ya hiyay oha nadah nakigulu ad Jerusalem ya pimmate.

²⁰ Impatnan bon Pilatu an kumali nadah tatagut hi Jesus ot di mipae, ²¹ mu tagan day tukuk an kanan day “Ipatak hi krus! Ipatak hi krus!” ²² Impitlun Pilatun kimmali nadah tatagun kananay “Tipe, kon nganney bahul tuwen tagu? Maid di gapunah e pamatayan ke hiya. Kinali abunay

ipahoplat ku ta ahik ipae.” ²³ Mu namam-a ot ya abun pun-itkuk dan mipatak hi krus ²⁴ ot iunnud mon Pilatu nah pinhod dan maat. ²⁵ Hi Barabbas moy impaena yaden nabahulan te nakigulu ya pimmate ot hi Jesus moy ipipate na te hidiyey pinhod nadan tatagu.

Hay nipatakan Jesus hi krus

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Pun-ie dah Jesus nah eda pangipatakan ke hiya ya dinamu dah Simon an iCyrene an manganamut. Impapilit nadan tindalun ipipah-on ke hiya nan krus an pinah-on Jesus ot pah-onona ot mituntun-ud ke hiya. ²⁷ Kediye pun-ie dah Jesus ya dakkodakkol day tatagun miun-unnud ke hiya ya wadada nadan binabain kumogakoga te nan eda pamatayan ke hiya. ²⁸ Inliggun Jesus ke dida ot kananay “Dakayun binabain iJerusalem, bokon ha-oy di kog-an yu, mu hay adol yu ya nadan imbabale yu ²⁹ te ahi madatngan nan algon nahalman di ahiyu punholholtapan, ta hidiye nan wadaday tatagun ahida kanan di ‘Kudukdul nadan binabain maid di golang dan muninum.’ ³⁰ Ya ahida bo kanan hanadah bilid di ‘Magde kayu ta matab-unan kami.’ ³¹ Te kediye tiempo ya nahalman di holholtapon di tatagu. Tibon yun ha-on an maid di bahul ku yaden athituy aton dan ha-on an punholholtaponak, ot namam-a moy ahida aton hanadah tatagun waday bahul da.” ³² Kediye wadada damdamay duwan balud an eda pakipate.

³³ Dimmatong da nah nangadanan hi Gunit di Ulu ot ipatak dah Jesus nah krus. Takon nadan duwan balud ya impatak da damdama dida. Hanan oha ya wadah winawwan Jesus ya na bon oha ya wadah iniggid na. ³⁴ Kanan Jesus di “Ama, pakawanam di liwat datuwen mangipipaten ha-on te uggeda inilay at-atton da.”

Hanadan tindalu ya imbubunut da hin dahdin diday mangala nadah bulwatin Jesus.

³⁵ Hanadan tatagu ya dehdi dan mun-ang-ang-ang yaden hanada ken aap-apu da ya taltalangaan dan kanan day “Binaddanganay udum ot tumagu da ya agat tibon taku hin baddanganay adol nat kitib-anan hiyay pinilin Apu Dios an Kristo an mangipaptok hi tagu.” ³⁶ Takon nadan tindalu ya taltalangaan da damdama ot idatan dah mun-antam an mainum ³⁷ ot kanan dan hiyay “Deket hey patul di Judyu ya baddangam di adol mut adika mate.” ³⁸ Kanan dah di te nan nitudok hi tap-on di uluna ya kananay “Hituwey Patul di Judyu.”

³⁹ Takon damdama nan ohan nipatak ya taltalangaanah Jesus an kananay “Kon bokon he-a nan pinilin Apu Dios an mangipaptok hi tagu? Daan bot baddangam di adol mu takon di dakami?” ⁴⁰ Mu kanan nan ohan nipatak di “Antipet iathinam di kalim ke hiya? Kon adika tumakut ke Apu Dios yaden inilam an mate ka? ⁴¹ Dita ke ya mate ta te hidiyey kastigu tah numbahulan ta, mu hiya ke ya maid gapunay pamatayan dan hiya te maid di bahul na.” ⁴² Ot kananan Jesus di “Apu Jesus, ahiyak ahan nomnomon hantuh ahim pumpatulan.” ⁴³ Ya kanan Jesus ke hiyay “O, takon ad uwani ya maki-e kan ha-on nah kawad-an di linggop ya an-anla.”

Hay natayan Jesus

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴ Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras ⁴⁵ an nama-id di potang. Hanan kurtina nah Templo ya nahathat ot magodwa. ⁴⁶ Indani ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Ama, nangamung kah linnawak.”* Kinali nah tuwe ot mate.

---

* 23:46 23:46 Psalm 31:5

⁴⁷ Hanan ap-apun di tindalu ya tinibonan am-in nan na-na-at ot dayawonah Apu Dios an kananay “Makulug paman tuwalin maid di bahul tuwen tagu.” ⁴⁸ Hanada ke damdaman tatagun nanibon diyen naat ya u-umyung da nuppen mumpanganamut. ⁴⁹ Am-in nadan nun-ib-ibban Jesus takon nadan binabain niunuunud ke hiya an nalpud Galilee ya nibata-an dan mun-ang-ang-ang nah ma-ma-at.

Hay nilubukan Jesus

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Indani ya wada on ohan Judyu an hi Joseph di ngadana an iArimatea. Hiya ya madayaw te maphod di pangi-ena, kinali takon di hiyay oha nadah ap-apun di Judyu ya ad-adiyonah diyen eda inat ke Jesus. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi datngan di pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁵² Handih nateh Jesus ya immeh kad-an Pilatu ot ena ibagat alanay adol Jesus. ⁵³ In-abulut Pilatu ot ena lokahon ot libbutanah luput ot ena ilubuk nah gungat an batun maid ni-an di nilubuk hidi. ⁵⁴ Ginalaanan e inlubuk te kediye kilappuwan di ngilinon dan algo.

⁵⁵ Hanadan binabain niunud ke Jesus an iGalilee ya naki-e dan Joseph ot tibon da nan lubuk ya hay inat nan nangilubuk. ⁵⁶ Handih immanamut da ya indadaan day lana ya nadan udum an mihaad hi adol di nate. Mu kabigatanan diye ya Sabadun Tungo ot mun-iyatu da an miunnud nah Tugun Moses.

Hay namahuwan Jesus

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

24

¹ Mungkabigat kediye Linggu ya himmalaman nadan binabain immen nah gungat an in-e da nan indadaan dan mihaad hi adol di nate. ² Dimmatong da nah gungat ya

tinibo dan nakaan nan batun nitangob³ ot humgop da, mu maid nan adol Apu Jesus.⁴ Numanomnom da hin nganney naat nah adol na ya kal-inadi ya waday duwan anghel an timmaddog nah paldang dan humihhiliy bulwatida.⁵ Ya timmattakut da ot iyuyuung da, mu kanan nadan anghel ke diday “Tipet hituy eyu panamakan nah matagu?”⁶ Maid hitu te timmagu. Kon adiyu manomnom an hituwe din kinalinan dakayu handih kawada nad Galilee?⁷ Kananay ‘Nan Panguluwan di tagu ya ahi alan di gaga-ihon tatagu ta ipatak dah krus ta mate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwan.’”⁸ Ya ninomnom dah diyen kinalina.⁹ Ot taynan da nan gungat ot ume dah kad-an nadan himpulut ohan disipulos ya nadan udum an mangulug ot ipainila dan didan maid nan adol Jesus nah gungat.¹⁰ Dadiyen binabai ya da Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria an hi inan James ya nadan udum.¹¹ Mu adi kulugon nadan disipulos te pangali da on adi makulug.

¹² Mu hi ke Pedro ya bintik nan immeh di nah nilubukan Jesus. Ot idung-o na ya hiya peman an abuna nan libbut di adol Jesus an tinibo na, mu maid nan adol na. Ot handih mungkibangngad ya numanomnom.

*Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna
(Marcos 16:12,13)*

¹³ Kediye bo damdaman algo ya nadan duwan disipulos Jesus ya mange dad Emmaus an himpulut duway kilometroy kadawwinad Jerusalem.¹⁴ Mangmangnge da yaden ihumhummangan da nan na-na-at.¹⁵ Ya kal-inadi ya inakhupan Jesus dida ot maki-kien dida.¹⁶ Tinibo da, mu ugge ni-an numpaimatun ke dida.¹⁷ Kanan Jesus ke diday “Kon nganneh diyen ihumhummangan yu yaden mangmangnge kayu?” Immohnong da ya matiboh anga dan u-umyung da.

¹⁸ Hanan oha an hi Cleopas ya kananay “Dahdi ka? Ya- oha ka nin an iJerusalem an ugge nanginilah nana-at hantuh nala-un kaatnay algo an hiyah tuwe nan ihumhummangan mi.” ¹⁹ Kananan diday “Nganney naat?” Kanan day “Hanan naat ke Jesus an iNasaret. Hidiye ya profetas Apu Dios ya tobalon min ongal di kabelanan mangat hi milagro. Ya nalaing hi am-in takon nah puntuttuduna. Maid di udum hi umat ke hiyah hinangngab Apu Dios ya hi tagu. ²⁰ Mu hanada boppon aap-apun di padi ya nadan ap-apu taku ya eda impadpap ot iedah kad-an Pilatu ta mahumalya ot ahida pipatak hi krus ot mate. ²¹ Yaden pangali mi on hiyay mangihwang ke ditakun Judyu ta bokon mo nadan tatagud Roma di pun-ap-apu taku. Ot deyan ad uwaniy mikatlun algoh natayana. ²²⁻²³ Mu dih biggatna ya himmalaman da nan udum an ibbamin binabaih di nah nilubukana ya maid kanu nan adol na ot mibangngad dan kanan day tinibo da on duwan anghel an kanan da kanuy namahuwan hi Jesus, kinali namodwong kami. ²⁴ Ta nada ke bo damdaman udum an ibbami ya imme da ot tibon da ya makulug peman di kinalin nadan binabai, mu ugge dah tiniboh Jesus.”

²⁵ Kanan Jesus ke diday “Tipe anhan ta makakuddang di nomnom yu! Tipet nakalligat di pangulugan yuh kinalin handidan profetas mipanggep ke Kristo? ²⁶ Kon ugge tuwali nitudok an kananay ‘Hi Kristo an pinilin Apu Dios an mangipaptok hi tagu ya mahapul an mate ta ahi mun-ap-apu.’” ²⁷ Ya impainilanan diday kibalinan am-in nan nitudok mipanggep ke hiya, impalpuna nah nitudok an Tugun Moses ya nan intudok handidan profetas.

²⁸ Loktat ya tuwen dumatong da nah boblen pangayan da ya e ot madaggah Jesus, ²⁹ mu kalyon dan hiyay “Mun-iyah takuh tu te mahilngan kah dalan.” Ot tobalon Jesus.

³⁰ Handih eda mangan ya inalana nan tinapay ot mundasal ke Apu Dios ot pani-angona nan tinapay ot idatana didan duwa. ³¹ Kediyen in-athidina ya kay nadiyat di mata da ot imatunan dan hiyah Jesus, mu pinghanadi ya nama-id. ³² Nuntinnokkolan dan duwa ya waday oha on kananay “Kinali tuwali ahan athidin makakkaphod di punggibok ku handih makihumhummangan ke dita nah dalan ya nah pangituttuduwana nah intudok handidan profetas.”

³³ Ot umga da ot mibabangngad dad Jerusalem ya wadada nan himpulut ohan disipulos ya nadan udum an mangulug an naamung da ya ³⁴ hay namahuwan Jesus di anab-abigon dan kanan day “Makulug an namahuwan nan Ap-apu taku te numpatibon Pedro.” ³⁵ Ot kalkalyon mo damdaman nadan duway nangakhupan Jesus ke didan nah dalan ya hay nuppe nangimatunan dan hiya ya nan namani-angana nah tinapay handih eda mangan.

*Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)*

³⁶ Hituwey kalkalyon da ya numpatibo ot boh Jesus an timmaddog hi kad-an da an kanan diday “Malinggop kayu kaya.” ³⁷ Ya kimmaynit da ya timmattakut da te kanan da pe on bokon hiya. ³⁸ Kananan diday “Antipet tumattakut kayu? Kon adi kayu mangulug an ha-on? ³⁹ Tibon ya tun liput hi taklek ya hukik handih nipatakak. Makulug an ha-on. Makayu ta dapaonak ta pangulugan yun bokonak banig te deket bokon tagu ya maid di adol na, mu tibon yun ha-on ke ya waday adol ku.” ⁴⁰ Pungkali nah tuwe ya pun-ipatibo nay taklena ya hukuman dida. ⁴¹ Manut imma-anla da, mu munhalinduwa da te nanongnan adida kulugon. Ta hidiye mo nan kanana bon diday “An

waday makan?” ⁴²⁻⁴³ Ya wada udot on dolog ot idat da ot mangan.

⁴⁴ Ot kanan bon Jesus di “Immannung din kinalik handih kawada takun am-in an kanak di ‘Mahapul an maat am-in nan nitudok mipanggep ke ha-on nah Tugun Moses ya nah Psalms an intudok handidan profetas Apu Dios.’”

⁴⁵ Kinali nah tuwe ot ahina pat-alan di nomnom dan manginilah kibalinan nan nitudok an kalin Apu Dios. ⁴⁶ Kananan diday “Nitudok tuwali an hi Kristo ya ahi munholholtap ya mate, mu mamahuwan hi mikatlun algo. ⁴⁷ Hay natayak di gapunan pakawanan Apu Dios di liwat di tagu hin muntutuyu da. Hituwey mahapul an mituttuduh kabobboble mipalpud Jerusalem.” ⁴⁸ Kanan bon Jesus di “Dakayuy intud-ak kun muntuttudu te dakayuy naniboh immannungan nan nitudok an kalin Apu Dios mipanggep ke ha-on. ⁴⁹ Mu mahapul an mihaad kayu ni-an ketuwen boble ta had-on yu nan ahik itud-ak an Espiritun Apu Dios an mamaddang ke dakayu te hituwe tuwali din kinalin Ama.”

Hay tinalakdangan Jesus hi langit

(Marcos 16:19,20; Apostoles 1:9-11)

⁵⁰ Indani ya impanguluna dida ot ume dad Betania. Handih dimmatong dah di ya intagge nay taklena ta idasalana dida. ⁵¹ Indasalana dida hi kipaphodan da ot ipayunan tumalakdang hi langit. ⁵² Am-in da ya dinaydayaw dah Jesus ya maka-an-anla dan nibangngad ad Jerusalem. ⁵³ Ot nipalpun diye ya umeume da nah Templo an mundaydayaw ke Apu Dios.

Nan Kalin Apu Dios

Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

Copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tuwali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf